

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Civilinės teisės ir civilinio proceso katedra**

Aušros Kaupaitės,
IV kurso, komercinės teisės
studijų atšakos studentės

Magistro darbas

**Europos vykdomasis raštas – tikslai ir įgyvendinimo
problemos**

Vadovas: lekt. dr. Rimantas Simaitis

Recenzentas: asist. Vigita Vėbraitė

Vilnius 2009

Turinys

IŽANGA.....	2
I. Europos vykdomojo rašto samprata ir tikslai	5
1. Teismų sprendimų pripažinimo ir vykdymo Europos Sąjungoje be <i>exequatur</i> procedūros genezė	5
2. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 805/2004, sukuriančio neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą, tikslai	14
3. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 805/2004, sukuriančio neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą, taikymo sritis	16
4. Europos vykdomasis raštas	24
5. Europos vykdomojo rašto pažymėjimo išdavimas, ištaisymas ir panaikinimas.....	32
6. Europos vykdomajam raštui taikomi minimalūs procesiniai reikalavimai	37
7. Europos vykdomojo rašto vykdymas	50
II. Europos vykdomojo rašto įgyvendinimo problemos	57
IŠVADOS	61
Literatūros sąrašas.....	63

Ižanga

Darbo aktualumas. Vykstant Europos bei visuotinei visuomenės integracijai, plėtojantis ekonominiams, socialiniams, kultūriniais ir teisiniams santykiams, vis dažniau pasitaiko atvejų, kai vienos valstybės teismo priimtus sprendimus būtina vykdyti kitoje ar net keliose užsienio valstybėse. Greitas ir efektyvus skolų, dėl kurių nėra teisinio ginčo, gražinimas tampa ypatingai svarbus Europos Sąjungos ūkio subjektams, kadangi neatliekami arba pavėluoti mokėjimai yra pagrindinė nemokumo priežastis, kelianti grėsmę įmonių, ypač smulkių ir vidutinių, egzistavimui.¹ Atsižvelgiant į didėjančią poreikį supaprastinti užsienio teismų sprendimų pripažinimą ir vykdymą, ir atitinkamai didėjančią tokio pobūdžio teisiųjų santykių reglamentavimo reikšmę, reikia pastebėti, kad Europos Sąjungos institucijos siekiamos pagreitinti ir supaprastinti skolų išieškojimo galimybes gan aktyviai naudojami joms suteikta kompetencija civilinio proceso srityje ir jau yra priėmusios nemažai, šią civilinio proceso sritį, reglamentuojančių teisės aktų. Vienas pirmųjų reglamentų įgyvendinančių siekį atsisakyti *exequatur* procedūros ir suvienodinti teismų sprendimų vykdymą tarp Europos Sąjungos valstybių narių buvo 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos priimtas reglamentas (EB) Nr. 805/2004 sukuriantis neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą. Šio reglamento analizė yra aktuali tuo, kad atsižvelgiant į Europos Sąjungos institucijų priimtų reglamentų sudėtingumą juos aiškinant, bei siekiant tinkamai naudotis analizuojamo reglamento nuostatomis, būtina tinkamai suprasti šio reglamento įgyvendino tikslus, suteikiamas galimybes skolų išieškojimo srityje bei įgyvendinimo praktikoje galimybes.

Darbo originalumas. Pažymėtina, jog dėl temos santykinio siaurumo bei teismų praktikos, tiek Lietuvos teismų, tiek Europos Teisingumo Teismo, taikant 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 805/2004 sukuriantį neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą, nebuvimo, lietuvių kalba medžiagos šia tema išties nėra daug. Pažymėtina, jog siekiant visapusiškai išanalizuoti Europos vykdomojo rašto įgyvendinimo tikslus ir problematiką šio darbo autorė gilinasi ir siekė atskleisti Europos

¹ Europos Parlamento teisėkūros rezoliucija dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento nustatančio Europos vykdomojo rašto dėl apmokėjimo išdavimo procedūrą (KOM(2004)0173 – C6-0006/2004 – 2004/0055(COD))

Sąjungos institucijų priimtų teisės aktų nuostatų reikšmę bei jų taikymo praktikoje galimybes.

Paminėtina, jog Vilniaus universiteto Teisės fakultete dar nebuvo rašytas magistro darbas, kuriame būtų analizuojami Europos vykdomojo rašto tikslai ir įgyvendinimo problemos.

Darbo tikslai yra atskleisti Europos vykdomojo rašto instituto taikymo tikslus, rasti ir išryškinti įgyvendinimo problemas, taip pat išskirti diskusinius aspektus, susijusius su 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 805/2004 sukuriančio neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą, įgyvendinimu Lietuvos teisės sistemoje.

Darbo objektas yra 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 805/2004 sukuriančio neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą tikslų ir įgyvendinimo problemų atskleidimas teisės teorijoje.

Šiame darbe analizuojami ir vertinami nacionaliniai ir Europos Sąjungos teisės aktai, ypač daug dėmesio skiriant 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 805/2004 sukuriančio neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą nuostatų analizei.

Tyrimo metodai. Rašant darbą buvo naudoti sisteminis bei teleologinis (arba teisės akto leidėjo ketinimo) metodai, kurie pasireiškia atliktoje teisės aktų analizėje, aiškinant atskirų teisės normų turinį, jų tikslus, taip pat taikymo sritį. Istorinis metodas buvo naudojamas nagrinėjant, teismų sprendimų pripažinimo ir vykdymo Europos Sąjungoje be *exequatur* procedūros genezę lėmusius, teisės aktus. Naudotas lyginamasis metodas padėjo atskleisti Europos vykdomojo rašto instituto įtvirtinimo Lietuvos teisėje aspektus. Taikant gramatinį bei loginės analizės metodus buvo gilinamasi į atskirų teisės normų, apibrėžiančių Europos vykdomojo rašto sampratą ir tikslus, formulavimą, jų vidinę logiką.

Svarbiausi šaltiniai, kuriais buvo remtasi nagrinėjant Europos vykdomojo rašto tikslus ir įgyvendinimo problemas, yra 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 805/2004 sukuriantis neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą² (toliau - Reglamentas (EB) Nr. 805/2004), taip pat 2000 m. gruodžio 22 d. Reglamentas Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse

² 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 805/2004 sukuriantis neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą (OL, 2004, L 143, p. 38).

bylose pripažinimo³ (toliau - reglamentas Briuselis I), 2003 m. lapkričio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinantį Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000⁴ (toliau - reglamentas Briuselio II a), 2007 m. lapkričio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1393/2007 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse (dokumentų įteikimas) ir panaikinantį Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1348/2000⁵. Taip pat rašant darbą svarbiu literatūros šaltiniu buvo dr. Lauros Gumuliauskienės daktaro disertacija „Užsienio teismų sprendimų pripažinimas ir vykdymas civiliniame procese“.⁶

Pažymėtina, jog labai svarbiu šaltiniu darbui buvo prof. Vytauto Nekrošiaus Europos Sąjungos civilinio proceso teisės studija „Europos Sąjungos civilinio proceso teisė. I dalis“⁷, kurios vienoje iš dalių atlikta išsami Europos vykdomojo rašto instituto analizė.

Aptariant Europos vykdomojo rašto tikslus ir įgyvendinimo problemas Lietuvos teisėje, kertiniai teisės aktai yra Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas⁸ (toliau – LR CPK) ir 2008 m. lapkričio 13 d. Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymas⁹ bei kiti teisės norminiai aktai.

Rašant darbą buvo remiamasi Europos Teisingumo Teismo praktika, taip pat ir specialiaja literatūra bei kita medžiaga.

³ 2001 m. gruodžio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo (OL, 2001 L 012).

⁴ 2003 m. lapkričio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinantį Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000, (OL, 2003, L 338).

⁵ 2007 m. lapkričio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1393/2007 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse (dokumentų įteikimas) ir panaikinantį Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1348/2000, (OL, 2007, L 324).

⁶ Gumuliauskienė, L. *Užsienio teismų sprendimų pripažinimas ir vykdymas civiliniame procese*. Daktaro disertacija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008.

⁷ Nekrošius, V. *Europos sąjungos civilinio proceso teisė. I dalis*. Vilnius: Justitia, 2009.

⁸ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais), (Valstybės žinios, 2002, Nr. 36 – 1340).

⁹ 2008 m. lapkričio 13 d. Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymas (Valstybės žinios, 2008, Nr. 137-5366).

I. Europos vykdomojo rašto samprata ir tikslai

1. Teismų sprendimų pripažinimo ir vykdymo Europos Sąjungoje be *exequatur* procedūros genezė

Teismo sprendimai, priimti tam tikros valstybės teisme, nepasižymi eksteritorialumu ir, nors įsiteisėję, savaime neįgyja teisinės galios kitos valstybės teritorijoje. Tam, kad vienos valstybės teismo sprendimas būtų pradėtas vykdyti kitos valstybės teritorijoje, yra reikalingas to teismo sprendimo pripažinimas ir leidimas jį vykdyti. Pripažinimas reiškia, kad užsienio valstybės teismo sprendimui kitos valstybės teritorijoje bus suteikta tokia pat teisinė galia, kaip ir tos valstybės teismų sprendimams, ir jis taps privalomu vykdyti.¹⁰

Teisės doktrinoje pripažįstama, kad šiandieninė pasaulinė praktika žino du užsienio teismų sprendimų pripažinimo ir vykdymo modelius.¹¹ Pirmasis modelis – tai užsienio teismų sprendimų pripažinimas ir vykdymas toje valstybėje, kurioje tie sprendimai turi būti vykdomi, vadovaujantis *exequatur* procedūra.* Antrasis modelis – tai užsienio valstybės teismo sprendimų vieningas vykdymas atsisakant *exequatur* procedūros, kai užsienio valstybės teismo sprendimai yra vykdomi tokia pat tvarka kaip ir vykdančiosios valstybės nacionalinių teismų sprendimai, prieš tai nesuteikus tokiam sprendimui teisinės galios vykdančiosios valstybės teritorijoje.

Pažymėtina, kad antrasis modelis gali būti taikomas tik esant glaudžiam valstybių tarpusavio bendradarbiavimui, nes *exequatur* procedūros atsisakymo pagrindas yra valstybių tarpusavio pasitikėjimas teisingumo vykdymo sistemomis, remiantis prielaida, kad visose valstybėse narėse jos atitinka tam tikrus standartus ir todėl gali būti laikomos efektyviomis¹².

¹⁰ Asser, D., et al. *Lietuvos CPK įgyvendinimo problemos. Nacionaliniai ir tarptautiniai aspektai*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007, p. 59.

¹¹ Gumuliauskienė, L. *Užsienio teismų sprendimų pripažinimas ir vykdymas civiliniame procese*. Daktaro disertacija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008, p. 100.

* *Exequatur* procedūra yra suprantama kaip užsienio valstybės teismo sprendimo oficialaus pripažinimo ir vykdymo procedūra, kai yra kreipiamasi į skolininko valstybės teismą su prašymu pripažinti bei leisti pateikti vykdyti užsienio valstybėje priimtą teismo sprendimą.

¹² Nekrošius, V. *Europos sąjungos civilinio proceso teisė. I dalis*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 191.

Taigi, teisminis bendradarbiavimas civilinėse bylose tarp Europos Sąjungos valstybių narių ir yra grindžiamas atskirų valstybių teismų sistemų ir jų sprendimų vienodos teisinės galios ir vertės visose valstybėse narėse principo įgyvendinimu. Šio principo esmę kuo puikiau iliustruoja teiginys, kad „Europos civilinio proceso teisė tarnauja keturių pagrindinių Europos Sąjungos laisvių įgyvendinimui. Taip pat kaip prekės, kapitalas ir paslaugos, turi galėti laisvai cirkuliuoti ir teismų sprendimai¹³“.

Taigi šioje darbo dalyje bus apžvelgiama teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo be *exequatur* procedūros Europos Sąjungoje bei Europos vykdomojo rašto instituto vystymosi genezė.

Bendradarbiavimo civilinėse bylose tarp Europos Sąjungos valstybių narių pradžia galima sieti su 1957 m. kovo 25 d. Europos ekonominės bendrijos steigimo sutarties 220 straipsniu, kuriuo šalys įsipareigojo savo nacionaliniams subjektams užtikrinti formalumą, reguliuojančių abipusį teismų ir arbitražo sprendimų pripažinimą ir vykdymą, supaprastinimą.¹⁴ Šis straipsnis tapo pagrindu, leidžiančiu Bendrijos valstybėms narėms nustatyti paprastesnes vienos narės teismų sprendimų pripažinimo ir vykdymo kitoje valstybėje narėje taisykles.

Įgyvendinant EB steigimo sutarties 220 straipsnyje įtvirtintą įsipareigojimą, 1968 m. rugsėjo 27 d. Briuselyje Europos Bendrijų Ministrų Tarybos posėdyje Belgijos, Prancūzijos, Liuksemburgo, Italijos, Vokietijos ir Nyderlandų atstovai pasirašė konvenciją dėl jurisdikcijos ir teismų sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo (toliau - Briuselio konvencija).¹⁵ Ši konvencija buvo pirmasis Bendrijos valstybių narių priimtas aktas, reglamentuojantis nacionalinių teismų jurisdikcijos koliziją ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymą,¹⁶ bei kuriuo buvo siekiama sudaryti palankesnes sąlygas nuosprendžių, autentiškų dokumentų, teismo susitarimų pripažinimui bei nustatyti greitą jų vykdymo procedūrą.¹⁷ Iš pradžių Briuselio konvencija buvo prieinama tik Europos Bendrijos valstybėms, o vėliau - Europos Sąjungos valstybėms narėms. Tačiau greitai ir

¹³ Gumuliauskienė, L. *Užsienio teismų sprendimų pripažinimas ir vykdymas civiliniame procese*. Daktaro disertacija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008, p. 101.

¹⁴ Romos sutartis. 1957 m. kovo 25 d. Europos ekonominės bendrijos steigimo sutartis.

¹⁵ Nekrošius, V. *Europos Sąjungos sumariniai procesai – ar esame kelyje į bendrą Europos Sąjungos civilinį procesą?* Katuoka, S., et al. *Teisė besikeičiančioje Europoje: Liber amicorum Pranas Kūris*. Mokslo straipsnių rinkinys. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto leidybos centras, 2008, p. 787.

¹⁶ 1968 m. rugsėjo 27 d. Briuselio konvencija dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo (OL 1972, L 299, p. 32).

¹⁷ Asser, D., et al. *Lietuvos CPK įgyvendinimo problemos. Nacionaliniai ir tarptautiniai aspektai*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007, p. 101.

kitos valstybės pamatė šios konvencijos teikiamą realią naudą lengvinant tarptautinio verslo plėtrą, todėl 1973 m. buvo pasiūlyta išplėsti konvencijos taikymo ir prisijungimo galimybes valstybėms, priklausančioms Europos laisvos prekybos asociacijai (ELPA). Taigi 1988 m. rugsėjo 16 d. Europos Bendrijos valstybės narės ir Europos laisvos prekybos asociacijos narės, išskyrus Lichtenšteiną, pasirašė Lugano konvenciją dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo¹⁸, kurioje susitariančiosios valstybės numatė sistemą dėl keitimosi informacija apie teismų sprendimus, taip siekdamos tarpusavyje sukurti Briuselio konvencijai analogišką reglamentavimą.

Teisminis bendradarbiavimas civilinėse bylose taip pat buvo įteisintas ir 1992 m. Maastrichto Europos Sąjungos sutarties IV antraštinėje dalyje¹⁹.

Nuo Maastrichto sutarties prasidėjo sparti Europos Sąjungos valstybių narių teismo bendradarbiavimo raida. Ypač svarbia laikoma Amsterdamo sutartis (įsigaliojo 1999 m. gegužės 1 d.), kurią patvirtinus, valstybių narių teismo bendradarbiavimas buvo perkeltas iš trečiojo Europos Bendrijos ramsčio į pirmąjį*, ir taip buvo atvertas kelias Europos Sąjungos institucijų tiesioginei kompetencijai civilinio proceso srityje siekiant suvienodinti civilinės justicijos srities kokybės standartus Europos Sąjungos erdvėje bei užtikrinti laisvą teismų sprendimų judėjimą tarp valstybių narių.²⁰

Amsterdamo sutartis tapo pagrindu 1998 m. gruodžio 3 d. Vienoje patvirtintam priemonių planui (Vienos veiksmų planas), kuriuo buvo siekiama parengti Amsterdamo sutarties nuostatų dėl laisvės, saugumo ir teisingumo įgyvendinimo gaires.²¹

Pažymėtina, kad Vienos veiksmų plane dar nebuvo užsimenama apie bendrą Europos vykdomojo rašto institutą, bet apie tai jau buvo pradama diskutuoti.²² Ir jau 1999 m. spalio

¹⁸ 1988 m. rugsėjo 16 d. Lugano konvencija dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo (OL L 319).

¹⁹ 1992 m. vasario 7 d. Europos Sąjungos sutartis (Maastrichto sutartis). IV antraštinė dalis. K.1 str.

* Maastrichto sutartis remiasi vadinamaisiais trimis ramsčiais. Pirmasis (ekonominis) ramstis apima nuostatas, kurios buvo įtvirtintos jau EEB, EAPB ir EURATOMO sutartimis. Antrasis ramstis - tai ankstesnis Europos politinis bendradarbiavimas, kuris ES sutartyje buvo išplėtotas į bendrą užsienio ir saugumo politiką (BUSP), o trečiasis – policijos ir teismų bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose, kuris atsirado sukūrus vidaus rinką ir panaikinus sienų kontrolę. Pagrindinis skirtumas tarp pirmojo ir antrojo su trečiuoju ramsčiu pasireiškia tame, kaip yra priimami sprendimai ir kokią kompetenciją sprendimų priėmimo turi Bendrijos institucijos. Dėl klausimų, kurie patenka į pirmąjį ramstį, sprendimai priimami viršvalstybiniu metodu - kaip įstatymai, kurie galioja visose valstybėse. Šis ramstis patenka ir į Europos teismo kompetenciją - jei numatytos nuostatos bus nevykdomos, galima nevykdančią valstybę paduoti į teismą. Tuo tarpu antrajame ir trečiajame ramstyje šios taisyklės negalioja, čia sprendimai priimami kaip tarpvalstybinis susitarimas, ir dėl jų nevykdymo valstybių jau nebegalima paduoti į teismą.

²⁰ Nekrošius, V. *Europos sąjungos civilinio proceso teisė. I dalis*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 191.

²¹ Asser, D., et al. *Lietuvos CPK įgyvendinimo problemos. Nacionaliniai ir tarptautiniai aspektai*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007, p. 102.

15 ir 16 d. Europos Vadovų Tarybos susitikime Tamperėje buvo pritarta, kad teisinių sprendimų abipusis pripažinimas yra kertinis akmuo kuriant patikimą teisminę erdvę²³. Europos Vadovų Taryba vadovaudamasi principu, kad valstybių narių teisminių sistemų neatitikimas ar sudėtingumas neturėtų trukdyti fiziniams ir juridiniams asmenims įgyvendinti savo kaip kreditorių ir kaip verslo subjektų teises, išskėlė tikslą sukurti „tikrą Europos teisingumo erdvę“. Siekiant įgyvendinti šį Tarybos išsiskelbtą tikslą pirmiausia reikėjo sumažinti tarpinių priemonių, reikalingų užsienio teismo sprendimų vykdymui, kiekį, todėl Tamperės Europos Vadovų Taryba nustatė kelias prioritetas veiklos sritys, t.y. tokias kaip teismo sprendimų tarp valstybių narių abipusis pripažinimas, geresnis kompensavimas nusikaltimų aukoms bei didesnė konvergencija civilinės teisės srityje²⁴.

Taigi baigiamosiose Tamperės susitikimo išvadose buvo įtvirtintas reikalavimas imtis tolimesnių priemonių siekiant sumažinti tarpines teismo sprendimų pripažinimo procedūras bei išplėsti šių procedūrų atsisakymo taikymo sritį²⁵.

To pasekoje, 2000 m. lapkričio 30 d. Taryba patvirtino priemonių, skirtų įgyvendinti abipusio sprendimų komercinėse ir civilinėse bylose pripažinimo principui, programą (toliau - Abipusio pripažinimo principo programa).²⁶ Galutinis Abipusio pripažinimo principo programos tikslas - panaikinti visas tarpines procedūras, tam, kad vienos valstybės narės teismo sprendimai, priimti išnagrinėjus civilines ir komercines bylas, būtų pripažinti ir vykdomi kitoje valstybėje narėje nereikalaujant jokių papildomų procedūrų, kitaip tariant, turi būti eliminuojama *exequatur* procedūra. Programoje buvo nustatyti keli etapai siekiant įgyvendinti numatytus tikslus. Pirmasis šios programos įgyvendinimo etapas apėmė *exequatur* procedūros panaikinimą, tai yra Europos vykdomojo rašto, skirto neginčytiniams reikalavimas, sukūrimą.²⁷ Taip pat Abipusio pripažinimo principo programoje buvo numatyta, kad siekiant pagerinti vienoje valstybėje priimtų sprendimų vykdymą kitoje valstybėje narėje, kurioje prašoma juos vykdyti, reikėtų įgyvendinti tokias priemones, kurios užtikrintų skubų sprendimų vykdymą, nepaisant galimos apeliacijos, taip pat suteiktų teisę

²² Nekrošius, V. *Europos sąjungos civilinio proceso teisė. I dalis*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 191.

²³ 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 805/2004 sukuriantis neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą (OL, 2004, L 143, p. 38).

²⁴ Gumuliauskienė, L. *Užsienio teismų sprendimų pripažinimas ir vykdymas civiliniame procese*. Daktaro disertacija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008, p. 101.

²⁵ Nekrošius, V. *Europos sąjungos civilinio proceso teisė. I dalis*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 191.

²⁶ 2000 m. lapkričio 30 d. Teisingumo ir vidaus reikalų tarybos „Priemonių, skirtų įgyvendinti abipusio sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo principui, programa“ (OL C 12, p. 1.).

²⁷ 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 805/2004 sukuriantis neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą (OL, 2004, L 143, p. 38).

visoje Europos Sąjungos teritorijoje imtis skolininko turto apsaugos priemonių, bei patobulintų banko sąskaitų areštą²⁸.

Pažymėtina, kad pirmasis žingsnis įgyvendinant Abipusio pripažinimo principo programą yra žengiamas 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos priimtame reglamente (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo²⁹ (reglamentas Briuselis I), kuriame įtvirtinamas automatinio sprendimo pripažinimo principas pirmuoju etapu.³⁰ Paminėtina, kad šio reglamento keliamus tikslus geriausiai atitinka nuostata, kad pripažįstančioje valstybėje sprendimui suteikiama tokia pati teisinė galia kaip ir toje valstybėje, kurioje jis buvo priimtas³¹. Taigi šiame reglamente aptariamai du svarbiausi aspektai, t.y. kurio teismo jurisdikcijai priklauso nagrinėti ginčą, kilusį tarp skirtingose valstybėse narėse gyvenančių asmenų bei kokios taisyklės taikomas sprendžiant ar priimtas teismo sprendimas bus pripažintas kitoje valstybėje narėje. Taigi reglamentas Briuselis I nustato šias pagrindines taisykles:

- tam tikroje valstybėje narėje priimtas ir vykdomas teismo sprendimas gali būti vykdomas kitoje valstybėje narėje po to, kai šis sprendimas suinteresuotosios šalies prašymu joje buvo paskelbtas vykdytinu;
- prašymas teritorinę jurisdikciją turinčiam teismui pateikiamas pagal šalies, kurios atžvilgiu norima įvykdyti sprendimą, nuolatinę gyvenamąją vietą arba teismo sprendimo vykdymo vietą;
- teismo sprendimas paskelbiamas vykdytinu laikantis tam tikrų oficialių reikalavimų ir turi būti įteikiamas kitai šaliai, kuri tokį paskelbimą gali ginčyti tik teismuose;
- užsienio teismo sprendimą galima atsisakyti pripažinti, jeigu toks pripažinimas prieštarauja viešajai tvarkai arba bus nesuderinamas su anksčiau priimtu sprendimu, arba jeigu dokumentas, kuriuo pradedamas procesas, įteikiamas netinkamu laiku, arba kita šalis neatvyksta į bylos nagrinėjimą.³²

²⁸ Oficialios Europos Sąjungos internetinės svetainės pateikiama informacija [interaktyvus], [žiūrėta: 2009-02-20]. Prieiga per internetą:

<http://ec.europa.eu/civiljustice/interim_measures/interim_measures_ec_lt.htm>.

²⁹ 2000 m. gruodžio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL, 2001, L 12).

³⁰ Nekrošius, V. *Europos sąjungos civilinio proceso teisė. I dalis*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 191.

³¹ Bogdan M. *Concise Introduction to EU Private International Law*. Groningen, 2006. P. 74

³² Oficialios Europos Sąjungos internetinės svetainės pateikiama informacija [interaktyvus], [žiūrėta: 2009-02-21]. Prieiga per internetą:

<http://ec.europa.eu/civiljustice/index_lt.htm>.

Pažymėtina, kad reglamentas Briuselis I nepanaikina visų laisvo teismo sprendimų judėjimo tarp Europos Sąjungos valstybių narių kliūčių, ir vis dar palieka keletą gana griežtų tarpinių priemonių, tokių kaip galimybė atsisakyti pripažinti teismo sprendimą remiantis *ordre public* išlyga, taip pat kitos valstybės narės, kurioje turi būti vykdomas teismo sprendimas teisėjo patvirtinimo būtinumas bei formalus dokumentų tikrinimas.

Antrasis, jau žymiai ryžtingesnis žingsnis įgyvendinant Abipusio pripažinimo principo programą – tai 2003 m. lapkričio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinant Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000 (reglamentas Briuselis II a), kuriame yra įtvirtinamas *exequatur* procedūros atsisakymas vaiko grobimo ir bendravimo teisių bylose, kuriose sprendimo minimalių standartų atitikimo kontrolė jau yra perleidžiama valstybės narės, priėmusios tą sprendimą, teismams.³³ Šis reglamentas panaikino Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1347/2000, kurio taikymo sritis buvo pakankamai siaura, nes buvo taikomas tik tiems teismo sprendimams dėl tėvų pareigų, kurie buvo priimti valstybėje narėje santuokos nutraukimo proceso metu, kitaip tariant, jei teismo sprendimas nebuvo susijęs su santuokos nutraukimu, jis nepateko į reglamento taikymo sritį. Taigi reglamente Briuselis II a yra išplečiama reglamento Briuselis II taikymo sritis, ir kas svarbiausia, šiame reglamente jau yra įtvirtinama nuostata, kad teismo sprendimams dėl bendravimo teisių bei dėl reikalavimo grąžinti vaiką *exequatur* procedūra nėra taikoma ir, kad tokiose bylose priimti sprendimai yra pripažįstami ir vykdomi kitoje valstybėje narėje, nereikalaujant skelbti jų vykdytinu ir be galimybės ginčyti jo pripažinimą.³⁴

Teisės mokslininkų nuomone, tikru proveržiu, įgyvendinant Abipusio pripažinimo principo programą, galima laikyti 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 805/2004 sukuriantį neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą.³⁵ O pačia pradžia reikėtų laikyti 2002 m. balandžio mėn. 18 d. Europos Bendrijos Komisijos pasiūlymą dėl Reglamento sukuriančio neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą³⁶.

³³ Nekrošius, V. *Europos sąjungos civilinio proceso teisė. I dalis*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 191.

³⁴ Vėbraitė, V. *2003 lapkričio 27 d. reglamento dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo ir vykdymo (EB) Nr. 2201/2003 taikymo ribos*. Vilnius: Teisė, 2007, Nr. 63, p. 112.

³⁵ P vz. Gottwald, P. *The European law of civile procedure*. Ritsumeikan Law Review 37. 2005, No. 22.

³⁶ Proposal for a Council Regulation creating a European enforcement order for uncontested claims. – Brussels, 18.04.2002, COM/2002/0159 final – CNS 2002/0090.

Reglamentas (EB) Nr. 805/2004 įsigaliojo nuo 2005 m. sausio 21 d., tiksliau, nuo šios datos įsigaliojo tik reglamento 30-32 straipsniai, visos kitos reglamento nuostatos pradėtos taikyti nuo 2005 m. spalio 21 d.

Pagrindinis šio Europos Sąjungos teisės akto tikslas buvo panaikinti *exequatur* procedūrą vykdant teismo sprendimus tarp Europos Sąjungos valstybių narių, t.y. pradėti įgyvendinti Abipusio pripažinimo principo programos pirmąjį etapą. Reglamento preambulės 8 punkte yra sakoma, kad „Tamperėje padarytose išvadose Europos Vadovų Taryba nusprendė, kad galimybė vykdyti sprendimą kitoje valstybėje narėje nei toje, kurioje priimtas teismo sprendimas, turėtų būti pagreitinta ir supaprastinta, išsiverčiant be pereinamųjų priemonių, iki vykdymo valstybėje narėje, kurioje turi būti vykdomas sprendimas. Teismo sprendimas, kurį jį priėmęs teismas yra pripažinęs Europos vykdomuoju raštu, vykdant turėtų būti laikomas kaip paskelbtas toje valstybėje narėje, kurioje turi būti vykdomas“.³⁷

Pažymėtina, kad iki minėto reglamento, Europos Teisingumo Teismo formuluojamoje praktikoje, kalbant apie teismų sprendimų pripažinimą ir vykdymą, buvo taikoma galių išplitimo teorija.³⁸ Europos Teisingumo Teismas precedentinėje *Hoffmann v. Krieg* byloje pažymėjo, kad „pripažinti užsienio valstybių teismų sprendimai turi sukelti tokius pat padarinius, kokius jie sukeltų priėmimo valstybės teritorijoje“³⁹. Kaip pastebi L. Gumuliauskienė, „toks užsienio teismų sprendimų pripažinimo proceso suvokimas suformulavo Vakarų Europos valstybių teisėje vyraujančią užsienio teismo sprendimo *galių išplitimo* teoriją. Pagal šią teoriją pripažinimas reiškia užsienio teismo sprendimo teisinės galios ir teisinių padarinių išplitimą ir pripažįstančios valstybės teritorijoje“⁴⁰. Tačiau iš reglamento (EB) Nr. 805/2004 sukuriantio neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą preambulės 8 punkte⁴¹ įtvirtintos nuostatos yra akivaizdu, kad kitoje Europos Sąjungos valstybėje narėje priimtam teismo sprendimui jį vykdančioje valstybėje narėje turi būti taikoma ne galių išplitimo teorija, o teismo sprendimo prilyginimo teorija, kai kitos valstybės narės teismo priimtas sprendimas prilyginamas nacionalinio teismo priimtam

³⁷ 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 805/2004 sukuriantis neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą (OL, 2004, L 143, p. 3).

³⁸ Gumuliauskienė, L. *Užsienio teismų sprendimų pripažinimas ir vykdymas civiliniame procese*. Daktaro disertacija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008, p. 34.

³⁹ Europos Teisingumo Teismo 1988 m. vasario 4 d. sprendimas byloje C-145/86, *Hoffmann v. Krieg* (1988) ECR 645.

⁴⁰ Gumuliauskienė, L. *Užsienio teismų sprendimų pripažinimas ir vykdymas civiliniame procese*. Daktaro disertacija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008, p. 34.

⁴¹ 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 805/2004 sukuriantis neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą (OL, 2004, L 143).

sprendimui⁴², todėl minėtas reglamentas yra reikšmingas ne tik tuo, kad tapo pirmuoju revoliuciniu instrumentu pradedančiu įgyvendinti Abipusio pripažinimo principo programos pirmąjį etapą, bet taip pat ir tuo, kad ateityje turėtų, bent tam tikrų bylų atžvilgiu, keisti Europos Teisingumo Teismo formuojamą praktiką.

Priimant reglamentą (EB) Nr. 805/2004 buvo siekiama sukurti procedūrą, kuri turėtų daugiau privalumų lyginant su *exequatur* procedūra, numatytą 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos Reglamente (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo⁴³, t.y. tam tikrai kategorijai bylų yra atsisakoma kitos valstybės narės teisėjo patvirtinimo, reikalaujančio papildomo laiko ir išlaidų, būtinybės.

Reglamente (EB) Nr. 805/2004, lyginant su ankstesniais Europos Sąjungos teisės aktais, nauja yra tai, kad Europos vykdomasis raštas yra išduodamas tos pačios valstybės narės, kurios teismas priėmė sprendimą, taigi valstybė, kurioje bus vykdomas teismo sprendimas, Europos vykdomojo rašto išdavimo procese nedalyvauja.⁴⁴ Reglamente (EB) Nr. 805/2004, skirtingai nei Briuselis I⁴⁵ ir Briuselis II a⁴⁶ reglamentuose, yra atsisakoma galimybės vykdymo valstybėje tikrinti kitoje valstybėje priimto sprendimo prieštaravimą *ordre public* atžvilgiu.

Reikia atkreipti dėmesį į tai, kad reglamentas (EB) Nr. 805/2004 nereguliuoja Europos vykdomojo rašto įgyvendinimo ir įsigaliojimo klausimų, tai yra paliekama nacionalinei proceso teisei, įtvirtinant nuostatą, kad Europos vykdomuoju raštu pripažintas teismo sprendimas yra vykdomas tokiomis pačiomis sąlygomis kaip ir teismo sprendimas, priimtas valstybėje narėje, kurioje yra vykdytinas teismo sprendimas. Reglamente (EB) Nr. 805/2004 tik yra įtvirtintas reikalavimas, kad nacionalinis teismo procesas atitiktų tam tikrus minimalius procesinius standartus (tokius kaip skolininko tinkamas informavimas apie su juo susijusius teismo veiksmus, tinkamas dokumentų įteikimas ir kt.).

⁴² Gumuliauskienė, L. *Užsienio teismų sprendimų pripažinimas ir vykdymas civiliniame procese*. Daktaro disertacija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008, p. 34.

⁴³ 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 805/2004 sukuriantis neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą (OL, 2004, L 143, p. 3).

⁴⁴ Nekrošius, V. *Europos Sąjungos sumariniai procesai – ar esame kelyje į bendrą Europos Sąjungos civilinį procesą?* Katuoka, S., et al. *Teisė besikeičiančioje Europoje: Liber amicorum Pranas Kūris*. Mokslo straipsnių rinkinys. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto leidybos centras, 2008, p. 790.

⁴⁵ 2000 m. gruodžio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL, 2001, L 12), 34 str. 1 d.

⁴⁶ 2003 m. lapkričio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinantis Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000 (OL, 2003, L 338), 23 str. 1 d.

Taip pat labai svarbi šio Europos Sąjungos teisės akto leidėjų nuostata yra ta, kad reglamentas (EB) Nr. 805/2004 yra taikomas tik neginčytiniams reikalavimams, t.y. reglamentas yra taikomas tik tokiems piniginiams reikalavimams, kai skolininkas sąmoningai jų neginčija, t.y. pasirenka procese pasyvumą (pripažindamas pareikštą reikalavimą arba tiesiog ignoruodamas jį). Todėl valstybės narės teismas pripažindamas byloje priimtą sprendimą Europos vykdomoju raštu privalo nustatyti, kad kuris nors vienas, iš paminėtų skolininko elgesio motyvų, egzistuoja⁴⁷.

Atkreiptinas dėmesys, kad pagal Europos Bendrijos sutartį reglamentas (EB) Nr. 805/2004 nėra taikomas Danijai, Jungtinei Karalystei ir Airijai, tačiau tiek Airija, tiek Jungtinė Karalystė prisijungė prie šio reglamento, o Danijai šis reglamentas vis dar nėra taikomas.

Lietuvoje šio reglamento įgyvendinimui 2005 m. balandžio 21 d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos įstatymas dėl 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 805/2004, sukuriančio neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą, įgyvendinimo,⁴⁸ kuris įsigaliojo 2005 m. spalio 21 dieną. Šį įstatymą pakeitė 2008 m. lapkričio 13 d. Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymas,⁴⁹ kuriame praktiškai identišškai atkartojamos iki tol galiojusio įstatymo nuostatos.⁵⁰ Pažymėtina, kad Europos Sąjungos teisės aktų nuostatų įgyvendinimas nacionaliniuose Lietuvos įstatymuose nereiškia, kad turi būti pažodžiui perrašomos Europos Sąjungos teisės aktų nuostatos, paprastai tokie teisė aktai tik nurodomi, o jų nuostatos aptariamoms tik tiek, kiek tam tikras reglamentas reikalauja papildomo įgyvendinimo nacionalinėje teisėje⁵¹.

Be jau minėto reglamento, Europos Sąjungos institucijos yra priėmusios dar du civilinio proceso srityje svarbius reglamentus, kuriuose ir toliau yra plėtojama *exequatur* procedūros atsisakymo idėja, t.y.:

⁴⁷ Nekrošius, V. *Europos sąjungos civilinio proceso teisė. I dalis*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 195.

⁴⁸ Lietuvos Respublikos įstatymas dėl 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 805/2004, sukuriančio neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą, įgyvendinimo (Valstybės žinios, 2005, Nr. 58-2005).

⁴⁹ 2008 m. lapkričio 13 d. Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymas (Valstybės žinios, 2008, Nr. 137-5366).

⁵⁰ Nekrošius, V. *Europos sąjungos civilinio proceso teisė. I dalis*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 192.

⁵¹ Mizaras, V. et al. *Europos Sąjungos teisės aktų įgyvendinimas Lietuvos civilinėje teisėje*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005, p. 16.

- 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1896/2006, nustatantis Europos mokėjimo įsakymo procedūrą⁵²;
- 2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 861/2007, nustatantis Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrą⁵³.

Taigi atsižvelgiant į Europos Parlamento ir Tarybos priimtus reglamentus, galima tvirtai sutikti su tuo, kad Europos Sąjunga iš tiesų siekia panaikinti teismų sprendimų pripažinimo ir vykdymo procedūrą Europos Sąjungos erdvėje,⁵⁴ bei gana aktyviai naudojasi jai suteikta kompetencija civilinio proceso srityje.

Kiekvienas Europos Sąjungos priimtas teisės aktas yra svarbus tiek savo turiniu, tiek į civilinio proceso sritį įnešamomis naujovėmis, tačiau dėl ribotos šio darbo apimties bei pagrindinio darbo tikslo – Europos vykdomojo rašto instituto analizės - didžiausias dėmesys bus skiriamas tik reglamento (EB) Nr. 805/2004, sukuriančio neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą analizei, bei šiame reglamente įtvirtintų nuostatų apžvalgai.

2. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 805/2004, sukuriančio neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą, tikslai

Pagal reglamento (EB) Nr. 805/2004 1 straipsnį⁵⁵ šio dokumento tikslas yra sukurti neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą ir nustatyti tam tikrus minimalius reikalavimus, kad teismo sprendimai, susitarimai ir autentiški dokumentai galėtų laisvai judėti visose valstybėse narėse be jokių tarpinių procedūrų.

Kaip nurodoma reglamento (EB) Nr. 805/2004 preambulės 11 punkte, juo siekiama remti pagrindines teises ir atsižvelgti į Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje

⁵² 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1896/2006, nustatantis Europos mokėjimo įsakymo procedūrą (OL, 2006, L 339)

⁵³ 2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 861/2007, nustatantis Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrą (OL, 2007, L 199).

⁵⁴ Asser, D., et al. *Lietuvos CPK įgyvendinimo problemos. Nacionaliniai ir tarptautiniai aspektai*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007, p. 70.

⁵⁵ 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 805/2004 sukuriantis neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą (OL, 2004, L 143).

pripažintus principus. Ypač juo siekiama užtikrinti visapusišką pagarbą teisei į teisingą teismo procesą, kaip pripažįstama Chartijos 47 straipsnyje.⁵⁶

Taigi reglamentu (EB) Nr. 805/2004 yra siekiama nustatyti Europos Sąjungoje vienodą, greitą ir efektyvią išieškojimo sistemą neginčytinų piniginių reikalavimų atveju. Taip pat juo siekiama skatinti teisminį bendradarbiavimą prisidedant prie tikros Europos teisingumo erdvės civilinėse ir komercinėse bylose paremtos tarpusavio pripažinimu ir savitarpio pasitikėjimu, sukūrimo. Taip pat pažymėtina, kad Europos Sąjungos institucijos priimdamos reglamentą (EB) Nr. 805/2004 siekė skatinti kliūčių, trukdančių tarpvalstybiniam civiliniam procesui gerai veikti valstybėse narėse, panaikinimą, taip pat pagerinti asmenų ir verslo įmonių kasdieninį gyvenimą suteikiant jiems galimybę pasinaudoti savo teisėmis visose Europos Sąjungos valstybėse narėse, tuo pačiu sumažinant formalumus, reikalingus, kad teismo sprendimas būtų vykdomas bet kurioje valstybėje narėje. Todėl atkreiptinas dėmesys, kad reglamente (EB) Nr. 805/2004 įtvirtinta lanksti teisinių priemonių visuma leidžia kreditoriams kur kas mažesnėmis laiko ir lėšų sąnaudomis išieškoti skolas beveik visoje Europos Sąjungos teritorijoje.

Pastebėtina, kad iš praktinės pusės, šis reglamentas yra ypač svarbus teisės aktas ir Lietuvai, nes kol gyvenimo lygis Lietuvoje gerokai žemesnis negu kitose senojo žemyno valstybėse, dideliai daliai Lietuvos piliečių emigruojant į Vakarų ir paliekant nesumokėtas skolas, reglamentas (EB) Nr. 805/2004 sudarys galimybę išieškotojui priverstiniu būdu „pasiekti“ tokį skolininką – gauti Europos vykdomąjį raštą, pateikti jį Anglijoje, Ispanijoje, Portugalijoje ar kitoje ES valstybėje esančiai vykdomo institucijai ir laukti, kol kompetentinga institucija privers emigravusį lietuvį patenkinti neginčytinus išieškotojo reikalavimus⁵⁷.

Taip pat pažymėtina, kad vieni iš pagrindinių reglamento (EB) Nr. 805/2004 tikslų yra apibrėžti kokie reikalavimai yra neginčytini, kokie dokumentai gali būti pripažįstami Europos vykdomuoju raštu, įvardinti minimalius procedūrinius reikalavimus tam, kad Europos vykdomojo rašto pažymėjimo išdavimas būtų teisėtas, taip pat nustatyti Europos vykdomojo rašto vykdymo tvarką.

⁵⁶ 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 805/2004 sukuriantis neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą (OL, 2004, L 143).

⁵⁷ 2005 m. spalio 21 d. Lietuvos antstolių rūmų pranešimas spaudai „Europos Sąjungos sienos atsiveria priverstiniam vykdymui“.

Apibendrinant galima teigti, jog reglamentas (EB) Nr. 805/2004, sukuriantis neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą, yra pirmasis pagal 2000 m. lapkričio 30 d. Abipusio pripažinimo principo įgyvendinimo civilinėse ir komercinėse bylose priemonių programos tikslus paruoštas ir įgyvendinamas ES teisės aktas, sukuriantis patogesnę tam tikrų užsienio teismų sprendimų vykdymo procedūrą.

3. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 805/2004, sukuriančio neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą, taikymo sritis

Reglamentas (EB) Nr. 805/2004, sukuriantis neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą yra taikomas civilinėms ir komercinėms byloms neatsižvelgiant į teismo pobūdį.

Pažymėtina, kad sąvoka „civilinės ir komercinės bylos“ turi būti aiškinama remiantis autonominio aiškinimo principu, nes Europos Sąjungos reglamentuose nėra pateikiami aiškūs kriterijai, kuriais vadovaujantis būtų galima nustatyti kada byla yra priskirtina prie civilinių ir komercinių bylų kategorijos kada ne. Aiškinant sąvoką reikia atsižvelgti ir į EB sutarties tikslus, ypačingai į 65 straipsnį.⁵⁸ Europos Teisingumo Teismas taip pat ne vienoje byloje yra pateikęs šios sąvokos išaiškinimą. Precedentinėje byloje *LTU v. Eurocontrol*⁵⁹ Europos Teisingumo teismas išaiškino, kad byla nėra laikoma nei civiline, nei komercine, jeigu viena iš bylos šalių yra valdžios institucija, o kita – privatus asmuo, ir jeigu ieškovas yra valdžios institucija ir byla yra susijusi su valdžios institucijos valdinių funkcijų įgyvendinimu. Taigi identifikuojant kokias kategorijas byla priklauso reikia vadovautis principine taisykle, kad jeigu bylos šalys yra privatūs asmenys, tai jie negali turėti valdinių įgaliojimų, ir tokia byla yra priskirtina civilinių ar komercinių bylų kategorijai. Tačiau tai, kad viena iš bylos šalių yra valdžios institucija dar nereiškia, kad pati byla nėra civilinė arba komercinė, nes jeigu valdžios institucija įgyvendina privataus pobūdžio funkcijas ir uždavinius, tai tokie teisiniai santykiai gali būti priskiriami civiliniams ar komerciniams (pvz.: jeigu valdžios institucija perka prekes ar paslaugas, tai tarp jos ir pardavėjo susiklosto civiliniai santykiai).⁶⁰ Tokios

⁵⁸ Komisijos tarnybos „Reglamento dėl įrodymų rinkimo taikymo praktikos vadovas“ [interaktyvus] [žiūrėta 2009 03 15]. Prieiga per Internetą:

<http://ec.europa.eu/civiljustice/publications/docs/guide_taking_evidence_lt.pdf>

⁵⁹ Europos Teisingumo Teismo 1976 m. spalio 14 d. sprendimas byloje C-29/76, *LTU v. Eurocontrol* (1976) ECR 1541.

⁶⁰ Nekrošius, V. *Europos sąjungos civilinio proceso teisė. I dalis*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 26.

pačios pozicijos Europos Teisingumo teismas laikėsi ir byloje *Sonntag v. Waidmann*⁶¹, kurioje analizavo ar valstybinės mokyklos mokytojo atsakomybė už mokinių priežiūrą yra civilinė. Šioje byloje teismas nustatė, kad civilinis ieškinys dėl kompensacijos už nerūpestingą mokinių priežiūrą yra civilinis ir daugumoje teisinių sistemų mokytojas nevykdo viešosios valdžios funkcijų, todėl ginčas pripažintinas civiliniu ir komerciniu.⁶² Taip pat Europos Teisingumo Teismo nuomone, byla nebus nei civilinė, nei komercinė, jeigu ginčo objektas yra tam tikros mokėtinės sumos, kurias asmuo yra skolingas viešajai, valstybės ar tarptautinei institucijai už naudojimąsi jos teikiamomis paslaugomis, ar įrangos naudojimą, ypač kai šis naudojimasis yra privalomas ir išimtinis, o įkainiai, sumų skaičiavimo ir surinkimo tvarka yra nustatoma vienašališkai vartotojui.⁶³ Europos Teisingumo teismas taip pat pripažino, kad užsienio valstybės advokato reikalavimas priteisti jam honorarą bus laikomas civiliniu, net jeigu reikalavimas kilo iš kliento gynimo baudžiamojame byloje arba jo veikla buvo nukreipta į tam tikrų viešųjų funkcijų įgyvendinimą, pvz. teisinių konsultacijų teikimą socialiai remtiniams asmenims.⁶⁴ Taip pat Europos Teisingumo teismas išaiškino, kad jeigu ieškovas pateikia reikalavimą, grindžiamą viešosios valdžios veiksmu, tai to pakanka, kad tokia byla nepatektų į Briuselio konvencijos taikymo sritį ir nebūtų laikoma civiline ar komercine⁶⁵.

Taigi atsižvelgiant į Europos Teisingumo Teismo praktiką galima daryti išvadą, kad esminę įtaką identifikuojant ar byla yra civilinė arba komercinė, turi materialiuųjų teisinių santykių pobūdis, o ne šalių struktūrinė sudėtis⁶⁶.

Reglamento (EB) Nr. 805/2004 2 straipsnis sukonkretina kokioms bylų kategorijoms reglamentas nėra taikomas. Šio reglamento nuostatos nėra taikomos ypač pajamų, muitinių, administracinėms byloms ir byloms dėl valstybės atsakomybės už veiksmus ir aplaidumą vykdant valstybės funkcijas (*acta iure imperini*). Šis reglamentas taip pat nėra taikomas:

- fizinių asmenų statusui arba teisnumui ir veiksniumi, nuosavybės teisėms, susijusioms su santuokiniais ryšiais, testamentais ir paveldėjimu;

⁶¹ Europos Teisingumo Teismo 1993 m. balandžio 21 d. sprendimas byloje C-172/91, *Sonntag v. Waidmann* (1993) ECR I-1963.

⁶² Martinkutė, I. Reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir užsienio teismų sprendimo pripažinimo bei vykdymo taikymas: Europos Teisingumo Teismo išaiškinimai. Vilnius: Justitia, 2006 m. Nr. 3 (61), p. 20.

⁶³ Europos Teisingumo Teismo 1976 m. spalio 14 d. sprendimas byloje C-29/76, *LTU v. Eurocontrol* (1976) ECR 1541.

⁶⁴ Nekrošius, V. *Europos sąjungos civilinio proceso teisė. I dalis*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 195.

⁶⁵ Europos Teisingumo Teismo 1980 m. gruodžio 16 d. sprendimas byloje C-814/79, *Netherlands v. Rüffer* (1980) ECR 3807.

⁶⁶ Nekrošius, V. *Europos sąjungos civilinio proceso teisė. I dalis*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 27.

- bankrotui, nemokių bendrovių arba kitų juridinių asmenų likvidavimo procesams, teisminėms priemonėms, kompromisiniams susitarimams ir panašioms procesams;
- socialiniam draudimui;
- arbitražui.

Reglamento (EB) Nr. 805/2004 3 straipsnis nurodo kokie dokumentai gali būti pripažįstami Europos vykdomuoju raštu, t.y.:

- teismo sprendimai dėl neginčytinų reikalavimų;
- susitarimai dėl neginčytinų reikalavimų;
- autentiški dokumentai dėl neginčytinų reikalavimų.

Pagal reglamento (EB) Nr. 805/2004 4 straipsnio 1 dalį sąvoka „teismo sprendimas“ yra bet koks valstybės narės teismo sprendimas, nepaisant to kaip jis įvardijamas, įskaitant dekretą, įsakymą, nutartį ar vykdomąjį raštą, taip pat teismo pareigūno nutarimą dėl su bylos nagrinėjimu susijusių išlaidų ar sąnaudų priteisimo. Kadangi teismo sprendimai, susitarimai ir autentiški dokumentai yra priimami tik pateikus reikalavimą, tai reglamento (EB) Nr. 805/2004 4 straipsnio 2 dalyje taip pat yra pateikiamas „reikalavimo“ sąvokos apibrėžimas, kuris nurodo, kad pagal reglamentą (EB) Nr. 805/2004 „reikalavimas“ - tai reikalavimas dėl konkrečios pinigų sumos mokėjimo, kuriam sukako terminas arba kuriam teismo sprendime, susitarime ar autentiškame dokumente yra nustatyta atitinkama data⁶⁷.

Vadovaujantis reglamento (EB) Nr. 805/2004 24 straipsniu „teisminis susitarimas“ – tai teismo patvirtintas susitarimas dėl reikalavimo, kaip jį apibrėžia reglamentas, arba kuris iki teismo buvo sudarytas procesinių veiksnių metu ir yra vykdytinas valstybėje narėje, kurioje buvo patvirtintas ar sudarytas remiantis prašymu jį patvirtinusiame teismui arba iki kurio jis buvo sudarytas.

Reglamentas (EB) Nr. 805/2004 taip pat pateikia ir „autentiško dokumento“ sąvokos apibrėžimą. Šio teisės akto 4 straipsnio 3 dalis nurodo, kad „autentiškas dokumentas“ - tai dokumentas, kuris buvo formaliai parengtas arba užregistruotas kaip autentiškas dokumentas, ir kurio autentiškumas susijęs su parašu ir dokumento turiniu bei buvo nustatytas valdžios institucijos ar kitos institucijos, kurią šiam tikslui įgaliojo šio dokumento kilmės valstybė narė arba tai dokumentas sudarytas su administracinėmis institucijomis arba jų patvirtintas susitarimas dėl išipareigojimų vykdymo.

⁶⁷ 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 805/2004 sukuriantis neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą (OL, 2004, L 143, 4 str. 2 d.).

Pažymėtina, kad tokie pat kaip ir reglamento (EB) Nr. 805/2004 3 straipsnyje išvardinti dokumentai, kurie gali būti pripažinti Europos vykdomuoju raštu, yra nurodyti ir Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymo 13 straipsnio 3 dalyje, kurioje sakoma, kad teismo sprendimai, teismo patvirtintos taikos sutartys ir autentiški dokumentai, dėl kurių yra išduotas Europos vykdomasis raštas, yra vykdytini dokumentai. Taip pat šio įstatymo 15 straipsnio 1 dalis nurodo, kokie dokumentai Lietuvos Respublikoje yra pripažinti autentiškais dokumentais. Pagal šį straipsnį autentiškais dokumentais yra laikomi notaro užprotestuoti ar neprotestuoti vekseliai, ir čekiai, kuriuose yra padaryti notaro vykdomieji įrašai.

Tam kad ginčo objektui būtų galima taikyti reglamento (EB) Nr. 805/2004 nuostatas, turi būti įvykdyta dar viena labai svarbi sąlyga, t.y. reikalavimas turi būti neginčytinas. Pažymėtina, kad konstatuojant, ar kreditoriaus reikalavimo skolininkas neginčijo turi būti vadovaujama kilmės valstybės narės nacionalinėmis procedūromis⁶⁸.

Reglamento (EB) Nr. 805/2004 3 straipsnio 1 dalyje yra nurodoma, kad reikalavimas laikomas neginčytinu, jeigu:

- a) skolininkas, pripažinimu ar susitarimu, kurį patvirtino teismas arba kuris buvo sudarytas prieš teismą procesinių veiksmų metu, aiškiai sutiko su juo; arba
- b) teismo bylos nagrinėjimo metu, atsižvelgiant į atitinkamus procedūrinius reikalavimus pagal kilmės valstybės narės teisės aktus, skolininkas niekada jam neprieštaravo; arba
- c) skolininkas nedalyvavo ar jam nebuvo atstovaujama teismo posėdyje, susijusiame su šiuo reikalavimu, po to, kai teismo proceso metu iš pradžių prieštaravo reikalavimui, su sąlyga, kad toks elgesys prilygsta tyliam sutikimui su reikalavimu ar faktui, kreditoriaus pareikštu pagal kilmės valstybės narės teisės aktus; arba
- d) skolininkas aiškiai sutiko su juo autentiškame dokumente.

Reglamento (EB) Nr. 805/2004 3 straipsnio 1 dalyje išvardintus atvejus galima suskirstyti į dvi grupes. Pirma grupė - kai skolininkas aktyviais veiksmais pripažįsta pareikštą reikalavimą, t.y. kai skolininkas aktyviais procesiniais veiksmais patvirtina, kad pareikštas reikalavimas iš tikrųjų egzistuoja, ir antra grupė - kai skolininko pasyvumas

⁶⁸ Norkus, R. *Supaprastintas civilinis procesas*. Vilnius: Justitia, 2007, psl. 58.

leidžia daryti prielaidą, jog jis sutinka su pareikštu reikalavimu, tačiau dėl jam žinomų priežasčių jo neginčija (pvz.: neatvyksta į teismo posėdį, nepateikia atsiliepimo į ieškinį)⁶⁹.

Atsižvelgiant į reglamente (EB) Nr. 805/2004 nustatytą atvejų, kai reikalavimas laikomas neginčytinu, svarbą, toliau reglamento (EB) Nr. 805/2004 3 straipsnio 1 dalyje išvardinti atvejai bus aptariami plačiau.

Reikalavimo pripažinimas aktyviais skolininko veiksmais.

Reglamento (EB) Nr. 805/2004 3 straipsnio 1 dalies a) punktas nurodo, kad neginčytinu reikalavimu laikomas susitarimas, kuris yra prilyginamas ieškinio pripažinimui. Remiantis teisės doktrina, tokie susitarimai pagal savo esmę atitinka „taikos sutarties“ sampratą.* Pažymėtina, kad reglamente (EB) Nr. 805/2004 yra įtvirtinama nuostata, kad susitarimai tarp skolininko ir kreditoriaus nebūtinai turi būti sudaryti bylos nagrinėjimo metu. Jie gali būti sudaromi ir prieš teismo procesą, tačiau turi atitikti vieną sąlygą - toks susitarimo turinys turi būti patvirtintas teismo. Pagal Lietuvos civilinio proceso teisę, ne teismo procese sudaromų taikos sutarčių tvirtinimas yra suderinamas su LR CPK reglamentavimu, pvz. ne teismo procese sudarytų taikos sutarčių tvirtinimui tinka ypatingosios teisenos procedūros, nurodytos CPK XXXIX skyriuje „Bylos dėl teismo leidimų išdavimo ar faktų patvirtinimo, turto administravimo, paveldėjimo procedūrų taikymo ir kitos bylos, kurios pagal civilinį kodeksą bei kitus įstatymus nagrinėtinos supaprastinto proceso tvarka“.⁷⁰ Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymo 13 straipsnio 3 dalyje taip pat yra nurodoma, kad taikos sutartis, dėl kurios yra išduotas Europos vykdomasis raštas, turi būti patvirtinta teismo. Todėl atsižvelgiant į šią nuostatą ir į Lietuvos įstatyminę bazę, Europos vykdomojo rašto pažymėjimas Lietuvoje gali būti išduotas tik dėl taikos sutarčių, kurias patvirtina teisėjas ir kurios buvo sudarytos vykstant civiliniam procesui (taip pat vykdymo procese vadovaujantis LR CPK 595 str.), bei neteisminių taikos sutarčių, patvirtintų LR CPK XXXIX skyriaus tvarka.

Reglamento (EB) Nr. 805/2004 3 straipsnio 1 dalies a) punktas taip pat nurodo, kad neginčytinu reikalavimu laikomas reikalavimas, kurį skolininkas pripažino ir tas pripažinimas yra patvirtintas teismo. Reglamente nėra apibrėžiama kada laikoma, kad

⁶⁹ Nekrošius, V. *Europos sąjungos civilinio proceso teisė. I dalis*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 196.

* Žr., pavyzdžiui, LR CK 6.983 straipsnį, kuriame yra pateikiama taikos sutarties samprata, kuri sako, kad taikos sutartimi šalys išsprendžia kilusi teisminį ginčą, užkerta kelią kilti teisminiam ginčui ateityje, išsprendžia teismo sprendimo įvykdymo klausimą arba kitus ginčytinus klausimus.

⁷⁰ Simaitis, R. *Taikos sutartis Lietuvos privatinėje teisėje*. Vilnius: Justitia, 2004, Nr. 1 (49), p. 18.

skolininkas pripažino ieškinį arba kokia tvarka tai turi būti daroma, šių klausimų reglamentavimas yra paliekamas kilmės valstybės narės *lex fori*. Pagal LR CPK 140 straipsnio 2 dalį bus laikoma, kad skolininkas pripažino pareikštą ieškinį, jeigu šis procesinis veiksmas buvo atliktas vadovaujantis šiame straipsnyje nustatyta tvarka ir būtent tuo pagrindu byloje buvo priimtas sprendimas⁷¹.

Reglamento (EB) Nr. 805/2004 3 straipsnio 1 dalies d) punkte yra įtvirtinama nuostata, kad neginčytinu reikalavimu taip pat yra laikomas ir skolininko aiškus sutikimas su skola autentiškame dokumente. Kaip jau buvo minėta, autentišku dokumentu laikomas dokumentas, kuris buvo formaliai parengtas arba užregistruotas kaip autentiškas dokumentas, ir kurio autentiškumas susijęs su parašu ir dokumento turiniu bei buvo nustatytas valdžios institucijos ar kitos institucijos, kurią šiam tikslui įgaliojo šio dokumento kilmės valstybė narė arba tai dokumentas sudarytas su administracinėmis institucijomis arba jų patvirtintas susitarimas dėl įsipareigojimų vykdymo, taip pat, kad pagal Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymo 15 straipsnio 1 dalį autentišku dokumentu, kaip jis suprantamas reglamente, Lietuvoje yra laikomi tik notarų užprotestuoti ir neprotestuoti vekseliai, čekiai, kuriuose yra padaryti notaro vykdomieji įrašai. Pažymėtina, kad šiuo atveju, tam, kad dokumentas būtų pripažintas Europos vykdomuoju raštu nėra reikalingi jokie teismo veiksmai ir kadangi autentiško dokumento“ sąvoka yra autonominio aiškinimo dalykas, siekiant teisinio aiškumo, kiekviena kilmės valstybė narė turėtų savo nacionalinėje teisėje įvardinti kokie dokumentai yra priskiriami autentiškiems dokumentams ir kokios valstybės institucijos ar pareigūnai kompetentingi juos tvirtinti.

Reikalavimo pripažinimas pasyviais skolininko veiksmais.

Vadovaujantis reglamento (EB) Nr. 805/2004 3 straipsnio 1 dalies b) punktu reikalavimas bus laikomas neginčytinu, jeigu remiantis kilmės valstybės narės *lex fori*, skolininkas niekada neprieštaravo pareikštam reikalavimui. Taigi skolininko pasyvumas proceso metu yra laikomas reikalavimo pripažinimu ir tai yra iliustruojama tokiais civilinio proceso institutais kaip sprendimas už akių ar teismo įsakymas. Pažymėtina, kad tam, kad būtų galima takyti šią reglamento nuostatą, teismo bylos nagrinėjimo metu neturi būti jokie skolininko prieštaravimo dėl pareikšto reikalavimo pagrįstumo, o tokie skolininko prieštaravimai, kurie, pavyzdžiui, yra grindžiami sunkia finansine padėtimi nebus laikomi

⁷¹ Nekrošius, V. *Europos sąjungos civilinio proceso teisė. I dalis*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 197.

prieštaravimais pagal reglamento (EB) Nr. 805/2004 3 straipsnio 1 dalies b) punktą.⁷² Taip pat kadangi skolininko pasyvumas tik netiesiogiai patvirtina jo sutikimą su pareikštu reikalavimu, labai svarbu, kad teismas užtikrintų tinkamą dokumentų įteikimą skolininkui ir suteiktų pakankamai laiko pasiruošti gynybai.

Remiantis reglamento (EB) Nr. 805/2004 3 straipsnio 1 dalies c) punktu reikalavimas tai pat bus laikomas neginčytinu, jei skolininkas iš pradžių prieštaravęs pareikštam reikalavimui, vėliau neatvyksta į teismo posėdį. Bus konstatuojama, kad šalis neatvyko į teismo posėdį, ir tada, kai įstatymas reikalauja privalomo advokato dalyvavimo, o atvyksta tik pati šalis. Pažymėtina, kad nedalyvavimas teismo posėdyje bus prilyginamas tyliam sutikimui su reikalavimu ar faktui, tik tokiu atveju, jei kilmės valstybės narės *lex fori* numato tokią galimybę. Pagal Lietuvos civilinio proceso teisę teismas turi pripažinti, kad šalis neatvyko ne dėl svarbių priežasčių (tokių kaip atostogos, komandiruotė, šalies atstovo užimtumai kitose bylose)⁷³.

Kaip pastebi prof. V. Nekrošius, problema yra tame, kad pagal Lietuvos teisę aptariama situacija yra traktuojama pakankamai siaurai ir gali apimti tik atvejus, kai byloje yra priimamas sprendimas už akių todėl, kad skolininkas prieš tai nesutikęs su pareikštu ieškiniu neatvyko į teismo posėdį arba nepateikė dubliko. Be to, reikalavimo pripažinimu nebus laikomas šalies neatvykimas į teismo posėdį apeliaciniame ir kasaciniame procese, nes pagal LR CPK yra draudžiama priimti sprendimą už akių vykstant apeliaciniam ar kasaciniam procesui, o šalies neatvykimas netrukdo bylą nagrinėti iš esmės. Taip pat reikalavimo pripažinimu nebus laikoma tokia situacija, kai atsakovas neatvyko į teismo posėdį, tačiau pateikė prašymą bylą nagrinėti jam nedalyvaujant, nebent teismas pripažįsta, kad atsakovo dalyvavimas teismo posėdyje yra būtinas⁷⁴.

Kitas labai svarbus aspektas, kurį reikia aptarti, tai yra ar laikomasi nuostatos, kad jeigu yra priimamas sprendimas už akių, tai skolininkas savo pasyviu elgesiu pripažįsta pareikštą reikalavimą. Atsižvelgiant į LR CPK 285 straipsnio 2 dalyje nustatytą teismo pareigą atlikti formalų byloje pateiktų įrodymų vertinimą⁷⁵, t.y. įsitikinti, kad pasitvirtinus šių įrodymų turiniui būtų pagrindas priimti tokį sprendimą, galima daryti išvadą, kad teismas

⁷² Nekrošius, V. *Europos sąjungos civilinio proceso teisė. I dalis*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 198.

⁷³ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 2002, Nr. IX-743), 246 str.

⁷⁴ Nekrošius, V. *Europos sąjungos civilinio proceso teisė. I dalis*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 199.

⁷⁵ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 2002, Nr. IX-743), 285 str.

neatlikdamas įrodymų tyrimo funkcijos, o tik formalų jų vertinimą bei darydamas prielaidą, kad aktyviosios šalies pateikti įrodymai yra teisingi (atsakovas neatvykdamas į teismo posėdį tik patvirtina šią prielaidą), ir remdamasis tuo, kad sprendimas už akių yra šalies pareigos rūpintis proceso skatinimu nevykdymo padarinys, pagrįstai vadovaujasi nuostata, kad šalis ignoruodama procesą netiesiogiai pareiškia, kad ji nelaiko reikalavimo nepagrįstu ir jį pripažįsta, tačiau dėl tam tikrų priežasčių, pvz.: akivaizdaus reikalavimo pagrįstumo, nusprendžia ignoruoti kitos šalies reikalavimus ir nedalyvauti bylos nagrinėjimo procese.⁷⁶ Taigi galima pagrįstai teigi, kad teismo sprendimas už akių, vadovaujantis reglamento 3 straipsnio 1 dalies b) arba c) punktais, gali būti pripažįstamas kaip reikalavimo patvirtinimas neginčytinu ir jo pagrindu gali būti išduotas Europos vykdomasis raštas.

Taigi apibendrinant galima pastebėti, kad pagal Lietuvos teisę reikalavimas gali būti laikomas neginčijamu nepriklausomai nuo to, ar byla dėl jo sprendžiama pagal specialias šių bylų kategorijai skirtas nacionalines taisykles (pvz. bylų dėl teismo įsakymo išdavimo procesas), ar pagal bendrąsias civilinio proceso taisykles. Neginčytinomis bylomis, vadovaujantis reglamento (EB) Nr. 805/2004 3 str. 1 d. a punktu, laikytinos bylos, kuriose atsakovas pripažįsta ieškinį (CPK 140 str. 2 d.), taip pat bylos, kurios baigiamos teismo patvirtinta taikos sutartimi (CPK 140 str. 3 d.). Vadovaujantis Reglamento 3 str. 1 d. b punktu, bylomis dėl neginčytinų reikalavimų laikytinos bylos dėl teismo įsakymo išdavimo (CPK XXIII skyrius), taip pat tos dokumentinio proceso (CPK XXII skyrius) tvarka nagrinėtos bylos, kuriose atsakovui nepateikus prieštaravimų įsiteisėja preliminarus teismo sprendimas (CPK 429 str. 6 d. 3 p.) bei bylos, kuriose, vadovaujantis CPK 142 str. 4 d., priimtas sprendimas už akių⁷⁷.

Dar viena svarbi nuostata, aptariant reglamento taikymo sritį, yra įtvirtinta reglamento (EB) Nr. 805/2004 3 straipsnio 2 dalyje, kurioje nurodoma, kad reglamentas taikomas ir tokiems sprendimams, kurie buvo priimti po Europos vykdomuoju raštu pripažintų teismo sprendimų, susitarimų ar autentiškų dokumentų užginčijimo. O tai reiškia, kad Europos vykdomuoju raštu pripažintas sprendimas pagal kilmės valstybės narės *lex fori* dar gali būti neišiteisėjęs, tačiau jau pradėtas vykdyti (pvz.: skubiai vykdytini sprendimai) ir tokiu atveju, nors pats reikalavimas ir prarado neginčytinumo bruožą, Europos vykdomasis raštas

⁷⁶ Nekrošius, V. *Europos sąjungos civilinio proceso teisė. I dalis*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 200.

⁷⁷ Aiškinamasis raštas dėl Lietuvos Respublikos įstatymo "Dėl 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) NR. 805/2004, sukuriančio neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą, įgyvendinimo" projekto

nepraranda galios ir vadovaujantis reglamento (EB) Nr. 805/2004 6 straipsnio 3 dalimi (jei po užginčijimo priimtas sprendimas yra vykdytinas kilmės valstybėje narėje) bet kuriuo metu pateikus prašymą yra išduodamas Europos vykdomojo rašto pakeitimo pažymėjimas.

Pažymėtina, kad sprendimas, kuris yra apskundžiamas jam nesuteikus Europos vykdomojo rašto statuso, praranda neginčytinumo bruožą ir tokiam sprendimui šis reglamentas negali būti taikomas⁷⁸.

Tai pat atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad norint išieškoti skolą kitoje Europos Sąjungos valstybėje, kiekvienu atveju kreditorius gali rinktis, ar naudotis *exequatur* procedūra pagal 2001 m. gruodžio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo, ar naudotis analizuojamu reglamentu (EB) Nr. 805/2004 sukuriančiu neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą⁷⁹.

4. Europos vykdomasis raštas

Reglamentas (EB) Nr. 805/2004, sukuriantis Europos vykdomąjį raštą, yra pirmasis dokumentas užtikrinantis teismų sprendimų vykdymą visoje Europos Sąjungos erdvėje. Šiuo teisės aktu yra sukuriama sistema, kurios pagalba teismo sprendimai, susitarimai ar autentiški dokumentai, nustačius minimalius reikalavimus, gali laisvai judėti visose valstybėse narėse be jokių tarpinių pripažinimo procedūrų valstybėje narėje, kurioje turi būti vykdomas. Reglamentas (EB) Nr. 805/2004 yra taikomas civilinėse ir komercinėse bylose neatsižvelgiant į teismo pobūdį.

Pagrindiniai reglamento (EB) Nr. 805/2004 dėl Europos vykdomojo rašto sukūrimo principai:

- taikomas tik piniginio pobūdžio reikalavimams, kuriems jau yra suėjęs įvykdymo terminas, nepriklausomai nuo sumos dydžio;
- reikalavimai turi būti neginčijami, t.y. skolininkas neginčijo piniginio reikalavimo pobūdžio ar masto teismo nagrinėjimo metu arba išreiškė aiškų sutikimą, kad

⁷⁸ Nekrošius, V. *Europos sąjungos civilinio proceso teisė. I dalis*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 200.

⁷⁹ Vėbraitė, V. *Reglamento (EB) Nr. 805/2004, sukuriančio neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą, taikymo ribos*. 2009 m. kovo 18 d. mokslinės – praktinės konferencijos „Civilinio proceso teisės aktualijos ir modernizavimo tendencijos“ medžiaga.

reikalavimas yra pagrįstas ir teisėtas, tai gali būti atlikta neteisminio susitarimo forma ar autentiško instrumento pagalba;

- teismo sprendimas arba nutartis privalo turėti paskutinės instancijos teismo sprendimo galią, t.y. įprasta apeliacija dėl jo nebegali būti teikiama arba skolininkas nėra pasinaudojęs galimybe pateikti apeliaciją per nustatytą laikotarpį.⁸⁰

Šis reglamentas (EB) Nr. 805/2004 akivaizdžiai naudingas kreditoriams, nes suteikia galimybę greitai ir veiksmingai įvykdyti teismo sprendimą užsienio valstybėje neįtraukiant valstybės narės, kurioje turi būti vykdomas sprendimas, teismo ir nepatiriant su tuo susijusių išlaidų bei laiko sąnaudų.

Analizuojant reglamentą (EB) Nr. 805/2004 reiktų atkreipti dėmesį į tai, kad šiame reglamente yra naudojamos dvi panašios, bet savo turiniu netapačios sąvokos: „Europos vykdomasis raštas“ ir „Europos vykdomojo rašto pažymėjimas“. Reglamente (EB) Nr. 805/2004 tiesiogiai nėra pateikti šių sąvokų apibrėžimai, tačiau remiantis reglamento (EB) Nr. 805/2004 6 straipsnio 1 dalimi, galima teigti, kad Europos vykdomuoju raštu yra pripažįstamas teismo sprendimas dėl neginčytino reikalavimo, tuo tarpu vykdymui yra pateikiamas ne pats vykdytinas dokumentas, t.y. Europos vykdomuoju raštu pripažintas teismo sprendimas, susitarimas ar autentiškas dokumentas, bet jo pagrindu išduotas vykdomasis dokumentas, t.y. Europos vykdomojo rašto pažymėjimas.⁸¹ Taigi Europos vykdomojo rašto pažymėjimas reiškia tik materialią „popierinę“ Europos vykdomojo rašto išraišką, o sąvoka „Europos vykdomasis raštas“ – procesinį dokumento statusą, kuris yra suteikiamas teismo sprendimams, susitarimams ar autentiškiems dokumentams, vadovaujantis reglamente (EB) Nr. 805/2004 įtvirtintomis nuostatomis.

Europos vykdomojo rašto esmė pasireiškia tuo, jog sprendimas, kuriam kilmės valstybėje narėje* suteiktas Europos vykdomojo rašto statusas, turi būti pripažįstamas ir vykdomas kiekvienoje valstybėje narėje nereikalaujant papildomo įvykdymo pripažinimo ir patvirtinimo, bei nesuteikiant jokios galimybės nepritarti jo pripažinimui (reglamento (EB) Nr. 805/2004 5 str.).

⁸⁰ Gumuliauskienė, L. *Užsienio teismų sprendimų pripažinimas ir vykdymas civiliniame procese*. Daktaro disertacija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008, p. 107.

⁸¹ Gumuliauskienė, L. *Užsienio teismų sprendimų pripažinimas ir vykdymas civiliniame procese*. Daktaro disertacija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008, p. 108.

* „kilmės valstybe narė“ - valstybė narė, kurioje buvo priimtas ir Europos vykdomuoju raštu pripažintas teismo sprendimas, patvirtintas ar sudarytas teismo susitarimas, parengtas ar užregistruotas autentiškas dokumentas (Reglamento (EB) Nr. 805/2004 4 str. 4 d.).

Tokia pat nuostata yra įtvirtinta ir Lietuvos teisėje - Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymo 13 straipsnyje, kuriame sakoma, kad Europos vykdomojo rašto statusą turintis dokumentas savaime yra vykdomasis, jam nėra taikomi vykdomojo rašto turiniui keliami reikalavimai (LR CPK 648 str.) ir kad jis yra vykdomas pagal tas pačias taisykles kaip ir Lietuvoje išduoti vykdomieji raštai, išskyrus pačiame įstatyme nurodytas išimtis⁸².

Ši nuostata pašalina bet kokią galimybę kontroliuoti Europos vykdomojo rašto turinį vykdymo valstybėje narėje. Šią funkciją atlieka kilmės valstybės narės teismas ir net esant šiurkštiems procesiniams pažeidimams, Europos vykdomojo rašto turinys negali būti koreguojamas, nors pagal reglamentą Briuselis I tai ir būtų pagrindas atsisakyti vykdyti teismo sprendimą.

Kaip jau buvo minėta, pagal reglamentą (EB) Nr. 805/2004 skolininkas neturi galimybės prieštarauti sprendimo vykdymui remdamasis prieštaravimu *ordre public*, jis taip pat negali grįsti savo pozicijos procesinių dokumentų įteikimo trūkumais⁸³, vienintelė galimybė, kad vykdymo valstybės narės kompetentingas teismas skolininko prašymu atsisakytų vykdyti teismo sprendimą, tai Europos vykdomuoju raštu patvirtinto teismo sprendimo nesutaikomumas su bet kurioje valstybėje narėje ar trečiojoje šalyje anksčiau priimt teismo sprendimu (reglamento (EB) Nr. 805/2004 21 str.). Taip pat skolininkas turi galimybę pateikti skundą Europos žmogaus teisių teismui, motyvuodamas tuo, kad priimtas teismo sprendimas prieštarauja Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijai ir (ar) jos papildomiems protokolams, ir kad, buvo pažeista jo, kaip atsakovo, teisė į teisingą bylos naginėjimą (konvencijos 6 str.) arba pateikti vykdymo valstybės narės teismui prašymą dėl vykdymo atidėjimo ar apribojimo (reglamento (EB) Nr. 805/2004 23 str.).⁸⁴ Taip pat skolininkas turi galimybę naudotis visomis teismų sprendimų teisėtumo ir pagrįstumo kontrolės formomis kilmės valstybėje narėje, todėl siekiant užtikrinti, kad skolininkas būtų tinkamai informuotas apie su juo susijusius teismo veiksmus, apie reikalavimą aktyviai dalyvauti procese ir su nedalyvavimu susijusius padarinius, kilmės valstybės narės institucijos, prieš išduodamos Europos vykdomąjį raštą yra įpareigojamos

⁸² Nekrošius, V. *Europos sąjungos civilinio proceso teisė. I dalis*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 201.

⁸³ Nekrošius, V. *Europos sąjungos civilinio proceso teisė. I dalis*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 201

⁸⁴ 1950 m. lapkričio 4 d. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija (Valstybės žinios, 1995, Nr. 40-987).

tikrinti ar buvo laikomasi minimalių reikalavimų procesui (reglamento (EB) Nr. 805/2004 6 str.).⁸⁵

Pažymėtina, kad reglamentas (EB) Nr. 805/2004 nenustato jokių Europos vykdomoju raštu pripažinto teismo sprendimo, susitarimo ar autentiško dokumento nepripažinimo pagrindų.

Vadovaujantis reglamento (EB) Nr. 805/2004 6 straipsnio 1 dalimi, kilmės valstybėje narėje priimtas teismo sprendimas dėl neginčytino reikalavimo pripažįstamas Europos vykdomoju raštu pateikus kilmės valstybės narės teismui atitinkamą prašymą. Kadangi reglamente yra nurodyta, kad prašymą galima pateikti „bet kuriuo metu“ ir nėra nustatyti jokie prašymo padavimo terminai, tai galima teigti, kad prašymas gali būti pateikiamas kilmės valstybės narės teismui tiek pareiškiant ieškinį, tiek bylos nagrinėjimo metu, tiek jau įsiteisėjus teismo sprendimui, kai kreditorius nusprendžia imtis sprendimo vykdymo veiksmų kitoje valstybėje narėje.⁸⁶ Kaip pastebi V. Nekrošius, problematiška situacija gali kilti tada, kai yra iškeliamas klausimas kuris teisėjas turėtų išduoti Europos vykdomąjį raštą – tas kuris priėmė sprendimą byloje ar kitas to teismo teisėjas. Kadangi reglamentas to nereglamentuoja, atsakymas į šį klausimą yra paliekamas kiekvienos valstybės *lex fori*. Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymo 14 straipsnyje nurodyta, kad jeigu ieškovas ieškinyje papildomai nurodo, kad bus siekiama Europos vykdomojo rašto išdavimo, tai bylą nagrinėjantis teismas procesinius dokumentus įteikia reglamento reikalavimus atitinkančiais dokumentų įteikimo būdais,⁸⁷ o iš to sektų, kad sprendimą Europos vykdomoju raštu pripažįsta tas pats teisėjas (teisėjų kolegija), kuris ir išnagrinėja bylą, tačiau jei prašymas dėl Europos vykdomojo rašto išdavimo yra pateikiamas jau priėmus sprendimą vėl lieka neaišku kuris teisėjas turi nagrinėti ieškovo prašymą dėl Europos vykdomojo rašto išdavimo. Aiškaus atsakymo nepateikia ir LR CPK 646 straipsnis, kuriame yra reglamentuojama vykdomojo rašto išdavimo tvarka, todėl norint išspręsti šią problemą reikia taikyti įstatymo analogiją, t.y. Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo

⁸⁵ Gumuliauskienė, L. *Užsienio teismų sprendimų pripažinimas ir vykdymas civiliniame procese*. Daktaro disertacija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008, p. 108.

⁸⁶ Nekrošius, V. *Europos sąjungos civilinio proceso teisė. I dalis*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 201.

⁸⁷ 2008 m. lapkričio 13 d. Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymas (Valstybės žinios, 2008, Nr. 137-5366).

įstatymo 14 straipsnio 1 dalies nuostatas aiškinti plečiamai ir vadovautis nuostata, kad Europos vykdomuoju raštu sprendimą pripažįsta tas pats teisėjas (teisėjai), kuris jį priėmė⁸⁸.

Tam, kad teismo sprendimas būtų pripažintas Europos vykdomuoju raštu, jis turi atitikti minimalius procesinius reikalavimus, nurodytus reglamento (EB) Nr. 805/2004 6 straipsnyje:

- a) *teismo sprendimas turi būti vykdytinas kilmės valstybėje narėje*. Tai reiškia, kad vykdytinumo sąlygas nustato kilmės valstybės *lex fori*, taigi jeigu Europos vykdomojo rašto pažymėjimas turi būti išduotas Lietuvos Respublikoje, tai sprendimas turi būti įsiteisėjęs arba pripažintas skubiai vykdytinu (LR CPK 646 str.). Pažymėtina, kad ar toks sprendimas būtų vykdytinas pagal vykdomo valstybės *lex fori* neturi jokios reikšmės, nes pagal reglamentą Europos vykdomuoju raštu patvirtintas teismo sprendimas, vykdomo valstybėje privalės būti vykdomas;
- b) *teismo sprendimas turi neprieštarauti jurisdikcijos taisyklėms, kaip nustatyta Reglamento (EB) Nr. 44/2001 II skyriaus 3 ir 6 skirsniuose*. Tai reiškia, kad teismas suteikdamas sprendimui Europos vykdomojo rašto statusą privalo patikrinti ar nebuvo pažeistos reglamente Briuselis I nustatytos bylų, kylančių iš draudimo teisinių santykių bei išimtinio teisingumo taisyklės. Teismas kontroliuojantis ir patvirtinantis, kad proceso metu buvo laikytasi teisingumo taisyklių, privalo tai nurodyti užpildydamas atitinkamą eilutę Europos vykdomojo rašto pažymėjimą blanke.⁸⁹
- c) *kilmės valstybės narės teismo procedūros atitiko reglamento III skyriuje nustatytus reikalavimus, kai reikalavimas yra neginčytinas kaip apibrėžta 3 straipsnio 1 dalies b ar c punktuose*. Šia nuostata siekiama garantuoti, kad būtų laikomasi minimalių skolininko teisių apsaugos reikalavimų, ypatingai tada, kai skolininkas išlieka pasyvus ir neįsitraukia į procesą, tai pat įtvirtinama nuostata, kad reikalavimas turi būti pripažįstamas neginčytinu pagal reglamento (EB) Nr. 805/2004 3 straipsnio 1 dalį, t.y. reikalavimas laikomas neginčytinu, jei skolininkas aiškiai su juo sutiko ar niekada jam neprieštaravo arba iš pradžių prieštaravęs vėliau nebedalyvavo bylos nagrinėjime, taip pat jei skolininkas aiškiai sutiko su reikalavimu autentiškame dokumente;

⁸⁸ Nekrošius, V. *Europos sąjungos civilinio proceso teisė. I dalis*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 202.

⁸⁹ 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 805/2004 sukuriantis neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą (OL, 2004, L 143, I priedas, 9 punktas).

d) *teismo sprendimas buvo priimtas valstybėje narėje, kurioje yra skolininko nuolatinė gyvenamoji vieta (kaip ji apibrėžiama Tarybos Reglamento (EB) Nr. 44/2001 59 straipsnyje), tais atvejais, kai: reikalavimas yra neginčytinas kaip apibrėžta reglamento dėl Europos vykdomojo rašto sukūrimo 3 straipsnio 1 dalies b ar c punktuose, jis susijęs su sutartimi, kurią sudarė asmuo, vartotojas, turėdamas tikslą, kuris gali būti laikomas nesusijusiu su jo amatu ar profesija ir skolininkas yra vartotojas.* Ši nuostata yra taikoma tik tais atvejais kai skolininkas procese buvo pasyvus ir sprendimas buvo priimtas byloje, kylančioje iš vartojimo teisinių santykių, taip pat kai abi šalys buvo vartotojai. Taip pat reikia atkreipti dėmesį į tai, kad skolininko gyvenamoji vieta pagal reglamento Briuselis I 53 straipsnį yra nustatoma pagal atitinkamos valstybės narės *lex fori* ir turi būti toje valstybėje narėje, kurioje buvo priimtas sprendimas.⁹⁰

Pažymėtina, kad nesilaikant reglamento (EB) Nr. 805/2004 6 straipsnio 1 dalyje įvardintų procesinio pobūdžio reikalavimų, gali būti atsisakyta teismo sprendimą pripažinti Europos vykdomuoju raštu.

Reglamento (EB) Nr. 805/2004 6 straipsnio 2 dalyje nurodoma, kad kai Europos vykdomuoju raštu pripažintas teismo sprendimas nebevykdomas arba jo vykdymas buvo sustabdytas arba apribotas, pažymėjimas, nurodantis nevykdymą arba vykdymo apribojimą, bet kuriuo metu kreipiantis į kilmės valstybės narės teismą yra išduodamas, užpildant IV priede nurodytos standartinės formos blanką.⁹¹ Taigi skolininkas po to, kai sprendimas buvo pripažintas Europos vykdomuoju raštu gali pateikti prašymą sprendimo kilmės valstybės teismui dėl sprendimo nevykdymo patvirtinimo, jeigu tas sprendimas negali būti vykdomas dėl atitinkamo kito sprendimo, pvz. teismui apeliacine tvarka panaikinus sprendimą, kuris buvo pripažintas skubiai vykdytinu. Taip pat, vadovaudamasis ta pačia nuostata, skolininkas gali kreiptis į kilmės valstybės narės teismą, kuris išdavė Europos vykdomąjį raštą, su prašymu sustabdyti arba apriboti Europos vykdomuoju raštu pripažinto sprendimo vykdymą. Pažymėtina, kad reglamentas (EB) Nr. 805/2004 nenustato jokių procesinių taisyklių, kuriomis remdamasis kilmės valstybės teismas turėtų nagrinėti tokius prašymus, taigi tai yra paliekama valstybės *lex fori*.

⁹⁰ Nekrošius, V. *Europos sąjungos civilinio proceso teisė. I dalis*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 204.

⁹¹ 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 805/2004 sukuriantis neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą (OL, 2004, L 143, p. 40).

Reglamento (EB) Nr. 805/2004 6 straipsnio 3 dalyje yra įtvirtinama nuostata, kad jei sprendimas buvo priimtas po sprendimo, pripažinto Europos vykdomuoju raštu, užginčijimo, tai kreditoriaus prašymu kilmės valstybės narės teismas gali išduoti Europos vykdomojo rašto pakeitimo pažymėjimą, tačiau tik tada, jeigu naujasis teismo sprendimas yra vykdytinas kilmės valstybėje narėje. Pažymėtina, kad Europos vykdomojo rašto pakeitimo pažymėjimą išduodantis teismas turi iš naujo patikrinti ar procese buvo laikomasi dokumentui, kurį prašoma pripažinti Europos vykdomuoju raštu, keliamų reikalavimų⁹².

Reiktų atkreipti dėmesį ir į tai, kad aptariamo reglamento (EB) Nr. 805/2004 6 straipsnio 3 dalis suteikia galimybę valstybės kilmės teismui išduoti Europos vykdomąjį raštą netgi tada, kai reikalavimas jau nelaikomas neginčytinu, tačiau tokio sprendimo patvirtinimas Europos vykdomuoju raštu turi atitikti reglamente (EB) Nr. 805/2004 įtvirtintus reikalavimus.

Reglamento (EB) Nr. 805/2004 7 straipsnis reglamentuoja su teismo procesu susijusių išlaidų atlyginimą. Kilmės valstybės narės teismo sprendimo pripažinimas Europos vykdomuoju raštu užtikrina galimybę kreditoriui išieškoti iš skolininko bylinėjimosi metu patirtas išlaidas, t.y. jei skolininkas teismo proceso metu ypač neprieštaravo prisiimti bylinėjimosi išlaidas, jos, priteistos teismo sprendimu, kuris pripažįstamas Europos vykdomuoju raštu, taip pat įtraukiamos į Europos vykdomąjį raštą įskaitant ir palūkanų normas, ir išieškomos kartu su pagrindine priteista skola.⁹³ Pažymėtina, kad pagrindinė problema, su kuria galima susidurti taikant šį reglamento straipsnį, atsiranda tada, kai reikia įvertinti kada skolininkas „ypač“ prieštarauja teismo sprendimo daliai, susijusiai su bylinėjimosi metu patirtų išlaidų, kada „ne ypač“. Kaip yra nurodyta aptariamajame straipsnyje, atsakymo reikia ieškoti kilmės valstybės *lex fori*, kadangi skolininkas prieštaraudamas teismo sprendimo daliai, susijusiai su bylinėjimosi metu patirtomis išlaidomis turi remtis kilmės valstybės narės teisės aktais. Pažymėtina, kad pagal LR CPK teismo sprendimas dėl bylinėjimosi išlaidų yra sudedamoji teismo sprendimo dėl reikalavimo dalis, todėl minėtas įstatymas nenustato jokių specialių prieštaravimo formų, kuriomis galėtų remtis skolininkas ir sprendimo dalis dėl bylinėjimosi išlaidų gali būti skundžiama ne atskiruoju skundu, bet bendrai skundžiama apeliacine tvarka. Atkreiptinas dėmesys, kad jeigu teismas dėl bylinėjimosi išlaidų priima atskirą sprendimą ar nutartį (pvz., papildomu

⁹² Nekrošius, V. *Europos sąjungos civilinio proceso teisė. I dalis*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 205.

⁹³ Gumuliauskienė, L. *Užsienio teismų sprendimų pripažinimas ir vykdymas civiliniame procese*. Daktaro disertacija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008, p. 114.

sprendimu⁹⁴), tai reglamento (EB) Nr. 805/2004 7 straipsnio nuostatos jau negali būti taikomos ir toks teismo sprendimas arba nutartis turi būti pripažįstami Europos vykdomuoju raštu atskirai⁹⁵.

Reglamento (EB) Nr. 805/2004 8 straipsnis reglamentuoja tokią teisinę situaciją, kai tik dalis iš teismo sprendimu priteistų reikalavimų, remiantis Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentu (EB) Nr. 805/2004 gali būti pripažinti neginčytiniais, ir to pasakoje, jiems gali būti išduotas dalinis Europos vykdomojo rašto pažymėjimas. Ši nuostata padeda išvengti tokios situacijos, kai teismo sprendimas negali būti pripažįstamas Europos vykdomuoju raštu tik todėl, kad jo dalis neatitinka neginčytiniams reikalavimams keliamų reikalavimų. Dalis sprendimo gali būti pripažįstama Europos vykdomuoju raštu ir tada, kai kreditorius pareiškia dalį reikalavimą, o skolininkas pripažįsta tik dalį to reikalavimo. Pažymėtina, kad remiantis minėtu straipsniu kreditoriui suteikiama galimybė skolą iš skolininko, gyvenančio ar turinčio turto kitoje valstybėje narėje, išieškoti dvejopai: dalį skolos susigražinti pasinaudojant Europos vykdomojo rašto procedūra, o kitą dalį skolos atgauti kreipiantis dėl teismo sprendimo pripažinimo ir leidimo jį vykdyti toje valstybėje narėje, kurioje tas teismo sprendimas turi būti vykdomas ir tam pakanka vieno kilmės valstybės narės teismo priimto sprendimo.⁹⁶

Pažymėtina, kad pagal LR CPK 261 straipsnį, byloje priimtas dalinis sprendimas yra laikomas galutiniu sprendimu, todėl Europos vykdomuoju raštu turėtų būti pripažįstamas atskirai kaip visiškai savarankiškas teismo sprendimas ir šio reglamento straipsnio nuostatos negalėtų būti taikomos⁹⁷.

Pažymėtina, kad teismo sprendimas Europos vykdomuoju raštu pripažįstamas neišklausius skolininko, kadangi jo teisė būti išklaustam yra įgyvendinama bylos nagrinėjimo metu, taip kreditoriaus atžvilgiu yra užtikrinamas proceso koncentruotumo principo įgyvendinimas.⁹⁸ Reglamentas taip pat nenumato galimybės skusti teismo veiksmus, jeigu yra atsisakoma išduoti Europos vykdomąjį raštą, tačiau kadangi kreditoriui yra nustatyta teisė bet kada kreiptis dėl Europos vykdomojo rašto išdavimo, tai galima pagrįstai

⁹⁴ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais), (Valstybės žinios, 2002, Nr. 36 – 1340), 277 str. 1 d. 3 p.

⁹⁵ Nekrošius, V. *Europos sąjungos civilinio proceso teisė. I dalis*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 205.

⁹⁶ Gumuliauskienė, L. *Užsienio teismų sprendimų pripažinimas ir vykdymas civiliniame procese*. Daktaro disertacija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008, p. 114.

⁹⁷ Nekrošius, V. *Europos sąjungos civilinio proceso teisė. I dalis*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 206.

⁹⁸ Nekrošius, V. *Europos sąjungos civilinio proceso teisė. I dalis*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 206.

teigti, kad kreditoriui niekas netrukdo pakartotinai kreiptis dėl Europos vykdomojo rašto išdavimo.

5. Europos vykdomojo rašto pažymėjimo išdavimas, ištaisyimas ir panaikinimas

Sprendimo kilmės valstybės narės institucija, vadovaudamasi reglamento (EB) Nr. 805/2004 9 straipsniu, išduoda Europos vykdomojo rašto pažymėjimą. Standartiniai Europos vykdomojo rašto pažymėjimai yra išduodami teismo sprendimo, teismo susitarimo ar notaro patvirtinto autentiško dokumento pagrindu. Tokių pažymėjimų formos yra pateikiamos reglamento (EB) Nr. 805/2004 prieduose (I–III priedai). Tai, kad Europos Sąjungos valstybės narių teismai išduoda standartinius Europos vykdomojo rašto pažymėjimus, palengvina tiek kilmės valstybės narės teismų, tiek juos vykdančių asmenų darbą bei sumažina klaidų ir dokumentų neatitikimo tikimybę.⁹⁹ Taigi reglamento (EB) Nr. 805/2004 nustatyta Europos vykdomojo rašto forma yra privaloma ir negali būti kilmės valstybės narės teismo kaip nors keičiama, nes jeigu išduotas Europos vykdomasis raštas neatitinka reglamento nustatytos formos, tai jis negali būti laikomas Europos vykdomuoju raštu.

Pastebėtina, kad kaip jau buvo minėta, Europos vykdomojo rašto pažymėjimas yra išduodamas ir autentiško dokumento pagrindu. Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymo 15 straipsnis numato, kad Lietuvoje autentiškais dokumentai yra laikomi notaro užprotestuoti ar neprotestuoti vekseliai, čekiai, kuriuose padaryti notaro vykdomieji įrašai. Taigi pagal Lietuvos teisę notaras yra įpareigotas išduoti Europos vykdomojo rašto pažymėjimą. Lietuvos Respublikos notariato įstatymo 40 straipsnis įgalina notarą atsisakyti atlikti notarinį veiksma tu atveju, jei tokio veiksmo atlikimas prieštarauja įstatymams ar neatitinka jų reikalavimų.¹⁰⁰ Notarui atsisakius išduoti Europos vykdomąjį raštą, asmens, kuriam atsisakyta jį išduoti, prašymu atsisakymo priežastis išdėstoma raštu ir išaiškinama jo apskundimo tvarka ir terminai raštu. Europos vykdomojo rašto išdavimas prieštaraujančiu įstatymams visų pirma turėtų būti laikomas, kai vekselio ar čekio protestas buvo įformintas nesilaikant nustatytos tvarkos ar pažeidžiant nustatytus reikalavimus arba notaro vykdomasis

⁹⁹ Gumuliauskienė, L. *Užsienio teismų sprendimų pripažinimas ir vykdymas civiliniame procese*. Daktaro disertacija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008, p. 115.

¹⁰⁰ Lietuvos Respublikos notariato įstatymas (Valstybės žinios, 1992, Nr. 28-810).

įrašas užprotestuotuose arba neprotestuotinuose vekseliuose ir čekiuose atliktas nesilaikant ar pažeidžiant teisės aktų nustatytą tvarką, o taip pat kiti atvejai. Specialių teisinių principų ar reikalavimų, notarui išduodant Europos vykdomąjį raštą, nėra nustatoma, tačiau šiuo atveju taikomi bendrieji notarinių veiksmų atlikimo principai bei taisyklės:

- notarinis veiksmas turi būti atliekamas per nustatytą terminą (Europos vykdomasis raštas turi būti išduotas ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo prašymo jį išduoti gavimo dienos);
- notaras turi nustatyti asmens, kuriam išduodamas Europos vykdomasis raštas, tapatybę bei įsitikinti fizinio asmens veiksniumu ar juridinio asmens teisnumu, patikrinti jų atstovų įgaliojimus ir kt.

Kaip numato Notariato įstatymo 22 str. 1 d., jeigu notaras dėl ligos, atostogų ar kitų priežasčių negali eiti notaro pareigų, skiriamas notaro atstovas arba pavaduojantis notaras. Notaro atstovas turi visas notaro teises ir pareigas. Notaro atstovas ar pavaduojantis notaras galėtų išduoti Europos vykdomąjį raštą užprotestuoto arba neprotestuotino vekselio ar čekio, kuriame yra atstovaujamo ar pavaduojamo notaro atliktas vykdomasis įrašas, pagrindu. Europos vykdomojo rašto išdavimo teisės perėjimo kitam notarui tuo atveju, kai autentišką dokumentą patvirtinusio (t.y. Lietuvoje - vykdomąjį įrašą atlikusio) notaro įgaliojimai yra pasibaigę Lietuvos Respublikos teisės aktai nereglamentuoja, todėl vadovaujantis bendraisiais teisės bei notarų veiklos principais, Europos vykdomąjį raštą tokiu atveju galėtų išduoti bet kuris kitas notaras.¹⁰¹

Pažymėtina, kad Europos vykdomojo rašto pažymėjimas yra išduodamas ta kalba, kuria buvo priimtas teismo sprendimas, tačiau reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad remiantis reglamento (EB) Nr. 805/2004 20 straipsnio 2 dalies c punktu Europos vykdomąjį raštą pateikiant vykdyti, gali būti reikalaujama pateikti Europos vykdomojo rašto pažymėjimo vertimą į tos valstybės narės, kurioje vykdytinas teismo sprendimas, valstybinę kalbą arba į vieną iš valstybinių kalbų ar į kitą valstybės narės, kurioje vykdytinas teismo sprendimas, nurodytą jai priimtą kalbą. Aptariama reglamento (EB) Nr. 805/2004 nuostata yra įtvirtinta ir Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymo 14 straipsnio 4 dalyje, kurioje nurodoma, kad Europos vykdomasis raštas ar jo kopija prieš pateikiant vykdyti turi būti išversta į lietuvių kalbą. Atkreiptinas dėmesys, kad reglamentas (EB) Nr. 805/2004 nereikalauja, kad būtų verčiamas

¹⁰¹ Gumuliauskienė, L. *Išieškojimas pagal vekselį užsienyje: Europos vykdomasis raštas*. Vilnius: Notariatas, 2007, Nr. 1, p. 33.

pats teismo sprendimas, nes visa vykdymui būtina informacija yra pateikiama Europos Vykdomojo rašto pažymėjime, tik yra nurodoma, kad sprendimas turi atitikti autentiškumui nustatyti būtinas sąlygas (reglamento (EB) Nr. 805/2004 20 str. 2 dalis a punktas). Tačiau „Europos Komisija visgi pripažįsta, kad išimtiniais atvejais Europos Sąjungos valstybės narės gali reikalauti, kad vykdančiajai institucijai būtų pateikiamas viso dokumento, kurio pagrindu išduotas Europos vykdomojo rašto pažymėjimas, vertimas į atitinkamą kalbą. Turimi omenyje atvejai, kai Europos vykdomojo rašto yra pripažįstami notarų patvirtinti autentiški dokumentai, kurie nebūtinai buvo įteikiami skolininkui jam suprantamam kalba¹⁰²“.

Remiantis reglamento (EB) Nr. 805/2004 10 straipsniu Europos vykdomojo rašto pažymėjimas gali būti:

- ištaisomas, kai dėl esminės klaidos teismo sprendime ir pažymėjime yra neatitikimų;
- panaikinamas, kai atsižvelgiant į reglamente (EB) Nr. 805/2004 nustatytus reikalavimus, buvo aiškiai neteisėtai išduotas.

Vadovaujantis reglamento (EB) Nr. 805/2004 10 straipsnio 1 dalies a) punktu Europos vykdomojo rašto pažymėjimo ištaisymas yra galimas tik esminės klaidos pagrindu. Esmine klaida turėtų būti laikoma tokia klaida, dėl kurios Europos vykdomojo rašto pažymėjimas neatitinka teismo sprendimo turinio (pvz.: Europos vykdomajame rašto pažymėjime supainiojamas ieškovas su atsakovu), taip pat esminė klaida apima ir aiškias gramatines ar aritmetines klaidas (pvz.: įrašoma klaidinga skolos suma). Taigi, bet kuris Europos vykdomojo rašto pažymėjimo neatitikimas teismo sprendimo, kurio pagrindu yra išduodamas, turiniui, suteikia galimybę jo ištaisymui.

Vadovaujantis reglamento (EB) Nr. 805/2004 10 straipsnio 1 dalies b) punktu Europos vykdomojo rašto pažymėjimas gali būti panaikinamas, kai jis buvo aiškiai neteisėtai išduotas, t.y. nebuvo įvykdyti reglamente nustatyti reikalavimai. Sąvoka „aiškiai neteisėtai“ reiškia, kad teismo sprendimui, susitarimui ar autentiškam dokumentui Europos vykdomojo rašto statusas buvo suteiktas neteisėtai, t.y. nebuvo bent vienos reglamente nustatytos Europos vykdomojo rašto pripažinimo sąlygos arba jeigu sprendimas apskritai nepatenka į reglamento taikymo sritį (pvz. sprendimas priimtas ne civilinėje ar komercinėje byloje arba pagal reglamentą reikalavimas negali būti laikomas neginčytinu)¹⁰³.

¹⁰² Gumuliauskienė, L. *Užsienio teismų sprendimų pripažinimas ir vykdymas civiliniame procese*. Daktaro disertacija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008, p. 117.

¹⁰³ Nekrošius, V. *Europos sąjungos civilinio proceso teisė. I dalis*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 209.

Europos vykdomojo rašto pažymėjimo ištaisymui ar panaikinimui yra taikoma kilmės valstybės narės teisės aktai, t.y. kilmės valstybės *lex fori* (reglamento (EB) Nr. 805/2004 10 str. 2 d.), o tai reiškia, kad koks teismas ir kokia tvarka nagrinės pateiktą prašymą reglamentuos kilmės valstybės narės civilinio proceso įstatymai.

Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymo 16 straipsnis konkretizuoja reglamento (EB) Nr. 805/2004 10 straipsnio 2 dalį ir nurodo, kad kai dėl rašybos ar kitokios klaidos Europos vykdomasis raštas neatitinka teismo sprendimo ar autentiško dokumento, jį taisant yra taikoma LR CPK 648 str. 6 dalis,¹⁰⁴ kuri nurodo, kad vykdomajame dokumente padarytą klaidą ištaiso tą dokumentą išdavusi institucija. Tokia pat nuostata yra taikoma ir nagrinėjant prašymus dėl Europos vykdomojo rašto panaikinimo, t.y. Europos vykdomąjį raštą išdavęs teismas panaikina arba atsisako panaikinti išduotą Europos vykdomąjį raštą. Pažymėtina, kad tais atvejais, kai kreipiamasi dėl notaro padaryto vykdomojo įrašo ištaisymo ar panaikinimo, tai tokius prašymus nagrinėja notaro buveinės apylinkės teismas (Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymo 16 str. 4 d.). Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad bylos šalių prašymai dėl Europos vykdomojo rašto nėra apmokestinami žyminiu mokesčiu.

Tačiau, kaip pastebi prof. V. Nekrošius, nei reglamentas (EB) Nr. 805/2004, nei Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymas, nei LR CPK neatsako į tokius svarbiu klausimus kaip per kiek laiko skolininkas gali kreiptis į kilmės valstybės narės teismą dėl Europos vykdomojo rašto pažymėjimo ištaisymo ar panaikinimo ir ar gali būti skundžiamas teismo atsisakymas ištaisyti ar panaikinti Europos vykdomojo rašto pažymėjimą. Kalbant apie kreipimosi į teismą terminus, tai LR CPK nenustato jokių terminų dėl vykdomojo rašto ištaisymo, nes taip siekiama užtikrinti šalims galimybę ištaisyti akivaizdžias per neatidumą padarytas klaidas. Taigi tenka daryti prielaidą, kad tokiomis pačiomis nuostatomis reiktų vadovautis ir nagrinėjant prašymus dėl Europos vykdomojo rašto pažymėjimo ištaisymo ar panaikinimo, t.y. prašymų pateikimas teismams dėl Europos vykdomojo rašto ištaisymo ar panaikinimo nėra ribojamas jokiais formaliais procesiniais terminais. Svarstant kokias proceso taisykles reiktų taikyti nagrinėjant prašymus dėl Europos vykdomojo rašto pažymėjimo ištaisymo ar panaikinimo, atsakymo, remiantis analogija, reiktų ieškoti LR CPK 276 straipsnyje, kuris

¹⁰⁴ 2008 m. lapkričio 13 d. Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymas (Valstybės žinios, 2008, Nr. 137-5366).

nustato, kad ištaisymų klausimas yra sprendžiamas rašytinio proceso tvarka ir priimtos nutarties nuorašas per tris dienas turi būti išsiųstas proceso šalims ir tretiesiems asmenims, be to šis straipsnis numato galimybę skusti teismo nutartį paduodant atskirąjį skundą.¹⁰⁵

Taip pat reikėtų atkreipti dėmesį, kad reglamento (EB) Nr. 805/2004 10 straipsnio 3 dalis nurodo, kad prašymas dėl Europos vykdomojo rašto pažymėjimo ištaisymo arba panaikinimo gali būti pateikiamas užpildant reglamento (EB) Nr. 805/2004 VI priede pateiktą blanką, tačiau tai nėra privaloma. Taigi skolininkas prašymą gali pateikti užpildydamas reglamento (EB) Nr. 805/2004 VI priede pateiktą blanką arba vadovaudamasis kilmės valstybės narės įstatymų nustatytais procesinių dokumentų turiniui keliamais reikalavimais.¹⁰⁶ Ši nuostata reglamente (EB) Nr. 805/2004 atsirado siekiant palengvinti skolininko padėtį ir taip suteikiant jam galimybę pasirinkti priimtinesnį jo teisių gynimo būdą¹⁰⁷.

Pažymėtina, kad valstybės narės skirtingai reglamentuoja Europos vykdomojo rašto ištaisymo ir panaikinimo tvarką. Pvz.: Belgijoje prašymas dėl Europos vykdomojo rašto ištaisymo ar panaikinimo turi būti pateikiamas teisminės institucijos, išdavusios Europos vykdomojo rašto dėl apmokėjimo pažymėjimą, vyriausiajam pareigūnui. Dėl pažymėjimo, susijusio su autentišku dokumentu, prašymas turi būti pateikiamas notarui, išdavusiam pažymėjimą. Jei vyriausiasis pareigūnas ar notaras nusprendžia ištaisyti ar panaikinti pažymėjimą, šis nebetenka galios. Kai tik bus pašalinta esminė klaida (ištaisymo atveju) ar vyriausiasis pareigūnas ar notaras padarys išvadą, kad visi reglamente numatyti reikalavimai tenkinami (panaikinimo atveju), bus išduotas naujas pažymėjimas, pakeičiantis ankstesnįjį Europos vykdomojo rašto pažymėjimą. O Vokietijoje prašymas ištaisyti vykdomąjį raštą, esant esminėms klaidoms, ar jį panaikinti, jei buvo neteisėtai išduotas, kaip numatyta 10 straipsnio 2 dalyje, turi būti pateiktas vyriausiajam teismo, išdavusio vykdomąjį raštą, sekretoriui. Prašymas ištaisyti ar panaikinti notarinį ar administracinį pažymėjimą pateikiamas institucijai, išdavusiai pažymėjimą. Notaras ar administracinė institucija nedelsiant perduoda prašymą priimti sprendimą apylinkės teismui, kurios veiklos teritorijoje yra jų buveinė. Be to Vokietijos civilinio proceso teisėje yra numatyta, kad skolininkas per vieną mėnesį gali pateikti prašymą dėl panaikinimo. Jei pažymėjimas turi būti įteikiamas

¹⁰⁵ Nekrošius, V. *Europos sąjungos civilinio proceso teisė. I dalis*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 208.

¹⁰⁶ 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 805/2004 sukuriantis neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą (OL, 2004, L 143).

¹⁰⁷ Nekrošius, V. *Europos sąjungos civilinio proceso teisė. I dalis*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 209.

kitoje valstybėje, pateikimo terminas yra du mėnesiai. Tai yra išimtinis terminas. Jis prasideda, kai išduodamas pažymėjimas, tačiau bet koku atveju ne anksčiau, nei suteikiama teisė, susijusi su tuo pažymėjimu. Prašyme dėl panaikinimo nurodomi pagrindai, kodėl vykdomasis raštas buvo akivaizdžiai neteisingai išduotas.¹⁰⁸

Kalbant apie Europos vykdomojo rašto pažymėjimo poveikį reikėtų pažymėti, kad pagal reglamento (EB) Nr. 805/2004 11 straipsnį Europos vykdomojo rašto pažymėjimas galioja tik vykdant tą teismo sprendimą, susitarimą ar autentišką dokumentą, dėl kurio jis buvo išduotas. O tai reiškia, kad Europos vykdomojo rašto pažymėjimas perima visus sprendimo, kurio pagrindu buvo išduotas, kilmės valstybėje narėje galiojančius vykdymo apribojimus, todėl sprendimas, kuriam yra suteiktas Europos vykdomojo rašto pažymėjimo statusas, kitose valstybėse negali būti vykdomas nei mažesne nei didesne apimtimi negu būtų vykdomas kilmės valstybėje narėje¹⁰⁹.

Pažymėtina, kad vadovaujantis reglamento (EB) Nr. 805/2004 10 straipsnio 4 dalimi, Europos vykdomojo rašto pažymėjimo išdavimas nėra skundžiamas ir tai yra visiškai pagrįsta įstatymo leidėjo nuostata, kadangi skolininkui galimybė būti išklaustytam yra suteikiama naginėjant bylą, o vėliau siekiant užtikrinti proceso koncentruotumo principo įgyvendinimą, tokio reikalavimo nebelieka.

6. Europos vykdomajam raštui taikomi minimalūs procesiniai reikalavimai

Reglamento (EB) Nr. 805/2004 preambulės 12 ir 13 straipsniuose yra įtvirtintas reikalavimas, kad turi būti nustatyti minimalūs reikalavimai procesams, kuriuose priimami teismo sprendimai, siekiant užtikrinti, kad skolininkas būtų informuojamas apie su juo susijusius teismo veiksmus, reikalavimą aktyviai dalyvauti procese ieškiniui užginčyti ir su jo nedalyvavimu susijusias pasekmes. Apie tai skolininkui turi būti pranešama tinkamu laiku ir būdu, kad jis dar turėtų galimybę pasiruošti gynybai, be to dėl valstybių narių civilinio proceso taisyklių, ypač pagal kurias įteikiami dokumentai, skirtumų, būtina konkrečiai ir

¹⁰⁸ LT suvestinė redakcija “Su taisymo procedūromis, kalba ir institucijomis susijusi informacija pagal 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 805/2004, sukuriančio neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą, 30 straipsnį” [interaktyvus] [žiūrėta 2009 03 23].

Prieiga per Internetą:

<http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/pdf/vers_consolide_eeo805_lt.pdf>

¹⁰⁹ Nekrošius, V. *Europos sąjungos civilinio proceso teisė. I dalis*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 210.

išsamiai apibūdinti šiuos minimalius reikalavimus. Taip pat turi būti atkreipiamas dėmesys, kad jokie įteikimo būdai, pagrįsti teisine fikcija šių minimalių reikalavimų laikymosi atžvilgiu, negali būti laikomi pakankamais, kad teismo sprendimas būtų pripažintas Europos vykdomojo raštu.¹¹⁰ Šiame reglamente ypatingai yra akcentuojamas tinkamų dokumentų įteikimas, taip pat nurodoma, kad kai dokumentas iš vienos valstybės narės perduodamas kitai valstybei, kad būtų joje įteiktas, reglamento nuostatos turi būti taikomos kartu su 2000 m. gegužės 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos Reglamento (EB) Nr. 1348/2000 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse ir komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse, ypač 14 straipsniu.¹¹¹ Tačiau reikia atkreipti dėmesį, kad nuo 2008 m. lapkričio 13 d. buvo pradėtas taikyti 2007 m. lapkričio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos priimtas reglamentas (EB) Nr. 1393/2007 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse (dokumentų įteikimas) ir panaikinant Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1348/2000¹¹², todėl analizuojamo reglamento nuostatos atsižvelgiant į tai, kad Europos Parlamento ir Tarybos Reglamento (EB) Nr. 1348/2000 jau yra nebegaliojantis, turi būti taikomos kartu su Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1393/2007 nuostatomis.

Reglamento (EB) Nr. 805/2004 preambulėje išskelti tikslai, susiję su minimaliais reikalavimais procesui, yra įtvirtinami reglamento III skyriaus 12 – 19 straipsniuose. Šio skyriaus nuostatos, remiantis 12 straipsniu, yra taikomos reikalavimams, kurie laikomi neginčytiniais kaip apibrėžta reglamento (EB) Nr. 805/2004 3 straipsnio 1 dalies b) ir c) punktuose bei Europos vykdomojo rašto pažymėjimo ar 6 straipsnio 3 dalyje apibrėžto pakeitimo pažymėjimo užginčijus priimtą teismo sprendimą išdavimui, kai šio sprendimo priėmimo metu buvo laikomasi 3 straipsnio 1 dalies b) ar c) punktuose nustatytų sąlygų.

Pažymėtina, kad reglamente (EB) Nr. 805/2004 nėra reglamentuojama kokia kalba turi būti įteikiami procesiniai dokumentai, t.y. nėra įtvirtintos nuostatos, kuri įpareigotų procesinius dokumentus išversti į adresatui suprantamą kalbą, tačiau atsižvelgiant į Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1393/2007 8 straipsnio nuostatas, kurios teigia,

¹¹⁰ 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 805/2004 sukuriantis neginčytinų reikalavimų Europos vykdomajį raštą (OL, 2004, L 143, p. 39).

¹¹¹ 2000 m. gegužės 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos Reglamento (EB) Nr. 1348/2000 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse ir komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse (OL, 2000, L 160/37, p. 231).

¹¹² 2007 m. lapkričio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1393/2007 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse (dokumentų įteikimas) ir panaikinant Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1348/2000 (OL, 2007, L 324).

kad adresato interesams apsaugoti, dokumentai turi būti parengti įteikimo vietos valstybės oficialia kalba ar viena iš jos oficialių kalbų, ar kita adresatui suprantama kilmės valstybės narės kalba, bei Europos Teisingumo Teismo formuojamą praktiką¹¹³, galima daryti išvadą, kad siekiant užtikrinti tinkamą atsakovo teisės būti išklausytam įgyvendinimą, įteikiami dokumentai turėtų būti išversti į adresatui suprantamą kalbą. Taip pat Europos Teisingumo teismas nagrinėdamas *IHK Berlin v. Grimshaw* byla yra išaiškinęs, kad 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1348/2000 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse 8 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad perduodamo bylos iškėlimo dokumento adresatas negali atsisakyti priimti šį dokumentą, jeigu jis suteikia adresatui galimybę pasinaudoti teisėmis perduodančios valstybės narės teisminėje procedūroje, kai prie tokio dokumento pridėti įrodomieji dokumentai surašyti ne valstybės narės, į kurią kreipiamasi, kalba arba adresatui suprantama perduodančios valstybės narės kalba, tačiau kurie atlieka vien patvirtinamąją funkciją ir nėra būtini reikalavimo dalykui ir pagrindui suprasti. Nacionalinis teismas turi patikrinti, ar bylos iškėlimo dokumento turinio pakanka leisti atsakovui pasinaudoti teisėmis arba ar nesant būtinojo priedo vertimo siuntėjas turi ištaisyti šį trūkumą¹¹⁴.

Atkreiptinas dėmesys, kad reglamento (EB) Nr. 805/2004 III skyriuje nustatyti minimalūs procedūriniai reikalavimai nedaro tiesioginio poveikio valstybių narių nacionalinei teisei ir jos nėra įpareigojamos į savo nacionalinę teisę inkorporuoti reglamento nuostatas. Tiesiog kilmės valstybės narės teismas, prieš suteikdamas priimtam sprendimui Europos vykdomojo rašto statusą, privalo įvertinti jau įvykusį teismo procesą ir nustatyti ar jis atitiko reglamento (EB) Nr. 805/2004 III skyriuje nustatytus minimalius procedūrinius reikalavimus. Ir jeigu atitiko, tai tokiam sprendimui gali būti suteikiamas Europos vykdomojo rašto statusas.¹¹⁵ Tokia pat nuostata yra įtvirtinta ir Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymo 14 straipsnyje.

Teisinėje literatūroje nurodoma, kad procesinis dokumentų įteikimas – tai yra įstatymo nustatyta tvarka ir forma atliktas ir patvirtintas procesinis veiksmas, kuriuo teismas siūlo atsakovui susipažinti su procesinio dokumento turiniu. Taip pat reikia atkreipti dėmesį į

¹¹³ Žr. pavyzdžiui, Europos Teisingumo Teismo 2005 m. lapkričio 8 d. sprendimas byloje C-443/03, *Götz Leffler v. Berlin Chemie AG* (2005).

¹¹⁴ Europos Teisingumo Teismo 2008 m. gegužės 8 d. sprendimas byloje C-14/07, *IHK Berlin v. Grimshaw* (2008).

¹¹⁵ Nekrošius, V. *Europos sąjungos civilinio proceso teisė. I dalis*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 211.

tai, kad už procesinių dokumentų įteikimą visiškai yra atsakingas teismas, nes būtent jis nusprendžia kokia apimti ir būdu bus įteikti procesiniai dokumentai, įgyvendina įteikimo procedūrą, rūpinasi, kad tai būtų atliekama kompetentingų organų bei saugo įteikimą patvirtinančius įrodymus.¹¹⁶

Reglamento (EB) Nr. 805/2004 III skyriaus straipsniai nustato minimalius procesinių dokumentų įteikimui keliamus reikalavimus, bei nurodo kokie procesinių dokumentų įteikimo būdai laikomi tinkamais. „Reglamento 13 ir 14 straipsniuose įvardintų procesinių dokumentų įteikimo būdų sąrašas yra išsamus, o tai savo ruožtu reiškia, kad įteikimas kitais, nei įvardyta, būdais neatitinka reglamente nustatytų minimalių reikalavimų standarto. Vadovaujantis minėtais straipsniais, turi būti įteikiamas procesą pradedantis arba lygiavertis dokumentas¹¹⁷“.

Procesinių dokumentų tinkamas įteikimas yra būtina sąlyga, kad teismo sprendimas būtų pripažįstamas Europos vykdomuoju raštu, todėl toliau darbe šis institutas bus analizuojamas detaliau.

Reglamento (EB) Nr. 805/2004 III skyriuje įvardintus dokumentų įteikimo būdus galima sugrupuoti į tris grupes, t.y. kai skolininkas patvirtina procesinių dokumentų gavimą, kai dokumentas įteikiamas be skolininko patvirtinimo apie jo gavimą ir dokumentų įteikimas skolininko atstovui.

Dokumentų įteikimas skolininkui patvirtinant jo gavimą.

Reglamento (EB) Nr. 805/2004 13 straipsnio 1 dalis įvardija keturis bylos iškėlimo arba lygiavertio dokumento įteikimo skolininkui būdus:

- įteikimas asmeniškai, kai skolininkas gavimą patvirtina, įskaitant gavimo datą, ir pasirašo. Įteikiant dokumentus šiuo būdu yra būtina, kad dokumentas skolininkui būtų įteikiamas tiesiogiai, t.y. asmeniškai. Pagal Lietuvos civilinio proceso teisę¹¹⁸ teismas šią funkciją vykdo per tarpininkus ir pagrindiniai subjektai galintys įteikti dokumentus su visomis procesinėmis garantijomis, taip kaip numato reglamentas, yra teismo kurjeriai ir antstoliai.¹¹⁹
- įteikimas asmeniškai, kai įteikimą patvirtina dokumentą įteikusio kompetentingo asmens pasirašytas dokumentas, patvirtinantis, kad skolininkas gavo dokumentą arba

¹¹⁶ Laužikas, E., Mikelėnas, V., Nekrošius, V. *Civilinio proceso teisė. I tomas*. Vilnius: Justitia, 2003, p. 311.

¹¹⁷ Nekrošius, V. *Europos sąjungos civilinio proceso teisė. I dalis*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 212.

¹¹⁸ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais), (Valstybės žinios, 2002, Nr. 36 – 1340, 117 str. 1 d.).

¹¹⁹ Laužikas, E., Mikelėnas, V., Nekrošius, V. *Civilinio proceso teisė. I tomas*. Vilnius: Justitia, 2003, p. 312.

be jokio teisinio pagrindo atsisakė jį gauti, ir kuriame įrašoma įteikimo data. Remiantis reglamento nuostata, šis dokumentų įteikimo būdas bus laikomas tinkamu, jei bus įteiktas asmeniškai ir patvirtintas kompetentingo asmens parašu. Pažymėtina, kad kompetentingu asmeniu yra laikomas toks asmuo, kuris pagal valstybės narės *lex fori* turi teisę įteikti arba patvirtinti įteikimo faktą. Pagal Lietuvos civilinio proceso teisę toks įteikimo būdas galėtų atitikti LR CPK 123 str. 3 d., kurioje nurodoma, kad neradus adresato dokumentai gali būti įteikiami kartu gyvenančiam pilnamečiui šeimos nariui, namo (bendrijos) administracijai, butų eksploatavimo organizacijai, seniūnijos seniūnui ar darbovietės administracijai. Atkreiptinas dėmesys, kad įteikiant dokumentus pagal LR CPK 123 straipsnio 3 dalį, reglamento 13 straipsnio 1 dalies b) punkto reikalavimai bus įvykdyti tik tokiu atveju, jeigu nurodyti asmenys įteiks procesinius dokumentus asmeniškai skolininkui ir tai patvirtinantį dokumentą nusiųs bylą nagrinėjančiam teismui.¹²⁰ Kita situacija, kai skolininkas atsisako priimti procesinius dokumentus neturėdamas tam teisinio pagrindo. Reglamentas (EB) Nr. 805/2004 nepateikia apibrėžimo kada atsisakymas bus laikomas teisėtu, tai paliekama kilmės valstybės narės *lex fori* reglamentavimui.

- įteikimas paštu, kai skolininkas patvirtina, jog gavo dokumentą, įrašo gavimo datą, jį pasirašo ir grąžina. Įteikiant šiuo būdu dokumentai turi būti skolininkui įteikiami asmeniškai, taip pat yra būtinas skolininko parašas su dokumento gavimo datos nurodymu bei dokumentas, patvirtinantis įteikimą, turi būti grąžinamas teismui. Pagal Lietuvos civilinio proceso teisę toks įteikimo būdas atitinka LR CPK 124 straipsnio 1 dalies nuostatos, taip pat pažymėtina, kad pagal Lietuvos teisę, tinkamu paštu yra laikomas tik „Lietuvos paštas“.¹²¹
- įteikimas elektroninėmis priemonėmis, tokiomis kaip faksas arba e. paštas, kai skolininkas patvirtina, jog gavo dokumentą, įrašo gavimo datą, jį pasirašo ir grąžina. Dokumentų įteikimas šiuo būdu yra galima, tik jei kilmės valstybės narės įstatymai leidžia naudotis tokiu dokumentų įteikimo būdu.

Reglamento (EB) Nr. 805/2004 13 straipsnio 2 dalis nurodo dar vieną dokumentų įteikimo būdą, t.y. šaukimo į teismo posėdį įteikimas ankstesnio teismo posėdžio metu. Atkreiptinas dėmesys, kad ši reglamento (EB) Nr. 805/2004 nuostata apibrėžia vienintelį dokumentą, kuris tokiu būdu gali būti įteikiamas, taip pat pažymėtina, kad šaukimo į teismo

¹²⁰ Nekrošius, V. *Europos sąjungos civilinio proceso teisė. I dalis*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 213.

¹²¹ Nekrošius, V. *Europos sąjungos civilinio proceso teisė. I dalis*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 213.

posėdį įteikimas yra galimas ir žodžiu, tik yra nustatoma sąlyga, kad tai turi būti užfiksuota teismo posėdžio protokole. Pagal Lietuvos civilinio proceso teisę toks įteikimo būdas atitinka LR CPK 156 straipsnio 2 dalies nuostatą, kuri sako, kad teismas atidėdamas bylos nagrinėjimą ir paskirdamas naujo posėdžio laiką, apie tai pasirašytinai praneša į bylos nagrinėjimą atvykusiems asmenims.

Dokumentų įteikimas be skolininko patvirtinimo apie jo gavimą.

Reglamento (EB) Nr. 805/2004 14 straipsnio 1 dalis¹²² įvardija šešis bylos iškėlimo arba lygiaverčio dokumento įteikimo skolininkui būdus, kai skolininkas nepavirtina jų gavimo. Dokumentų įteikimas šiais būdais užtikrina, kad procesiniai dokumentai patenka į tokios apimties adresato valdžią, kad šis privalo pasirūpinti jų atsiėmimu.¹²³ Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad šiais būdais dokumentai gali būti įteikiami tik tuo atveju, jei yra žinomas tikslus skolininko adresas, t.y. adresas, kuriuo skolininkas gali būti nuolat pasiekiamas arba jeigu yra įteikiama elektroniniu būdu, tai turi būti žinomas tikslus el. pašto adresas arba faksas. Toliau reglamento (EB) Nr. 805/2004 14 straipsnio 1 dalyje išvardintus būdus aptarsime detaliau:

- skolininko adresu asmeniškai įteikiant asmenims, gyvenantiems tame pačiame namų ūkyje kaip ir skolininkas arba jame dirbantiems. Reglamento (EB) Nr. 805/2004 14 straipsnio 1 dalies a) punktas nurodo, kad dokumentai gali būti įteikiami ne pačiam skolininkui, o tuo pačiu adresu gyvenantiems arba dirbantiems asmenims. Pažymėtina, kad reglamentas (EB) Nr. 805/2004 nenustato asmens, kuriam gali būti įteikiami dokumentai, amžiaus ar veiksnumo kriterijaus (nereikalauja pilnametystės ar veiksnumo), tačiau atsižvelgiant į protingumo ir racionalumo principus, reikėtų vadovautis nuostata, kad dokumentai gali būti įteikiami tik tokiam asmeniui, kuris galėtų suvokti savo veiksmų esmę. Manytina, kad šioje situacijoje kilmės valstybė narė turėtų vadovautis *lex fori* ir asmenis, kurie gali priimti skolininkui skirtus dokumentus, įvardinti vadovaujantis nacionalinės teisės aktais. Pagal Lietuvos civilinio proceso teisę toks įteikimo būdas iš dalies atitinka LR CPK 123 straipsnio 3 dalies nuostatą, tačiau kadangi pagal reglamentą nėra reikalaujamas, kad asmuo būtų šeimos narys, taikant LR CPK 123 str. 3 d. reglamento atžvilgiu reiktų jį aiškinti plečiamai ir asmenų ratą, galinčių priimti skolininkui skirtus dokumentus, išplėsti.

¹²² 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 805/2004 sukuriantis neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą (OL, 2004, L 143).

¹²³ Nekrošius, V. *Europos sąjungos civilinio proceso teisė. I dalis*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 214.

- Kitas aspektas, kai dokumentai yra įteikiami skolininko adresu dirbantiems asmenims, čia taip pat svarbu pastebėti, kad „dirbančio asmens“ sąvoka turėtų apimti ne tik asmenį, dirbantį pas skolininką darbo sutarties pagrindu, bet ir asmenį, atliekantį tam tikras paslaugas skolininkui sutarties su kitu juridiniu asmeniu ar tiesioginės civilinės sutarties su skolininku pagrindu.¹²⁴
- kai skolininkas yra darbdavys arba juridinis asmuo: skolininko verslo patalpose asmeniškai įteikiant jam dirbantiems asmenims. Reglamento (EB) Nr. 805/2004 14 straipsnio 1 dalies b) punktas nurodo, kad dokumentai gali būti įteikiami ir skolininko darbuotojams jo verslo patalpose. Ši reglamento (EB) Nr. 805/2004 nuostata yra taikoma tiek fiziniams, tiek juridiniams asmenims. Pagal Lietuvos civilinio proceso teisę juridiniams asmenims procesiniai dokumentai yra įteikiami juridinių asmenų registre nurodytu buveinės adresu, išskyrus atvejus, kai juridinis asmuo nurodo kitą adresą (LR CPK 122 str. 2 d.), tai pat pažymėtina, kad dokumentai yra įteikiami juridinio asmens vadovui, valdymo organams arba raštinės darbuotojui (LR CPK 123 str. 2 d.) arba bet kuriam kitam įteikimo vietoje esančiam juridinio asmens darbuotojui (LR CPK 123 str. 3 d.). Kadangi LR CPK atskirai nereglamentuoja dokumentų įteikimo, kai darbdavys nėra juridinis asmuo, manytina, kad turėtų būti taikoma įstatymo analogija.
 - paliekant skolininko pašto dėžutėje. Reglamento (EB) Nr. 805/2004 14 straipsnio 1 dalies c) punktas nurodo, kad tinkamu procesinių dokumentų įteikimu bus laikomas ir dokumentų palikimas skolininko pašto dėžutėje. Šis įteikimo būdas yra vienas iš rizikingiausių skolininko atžvilgiu, nes nėra reikalaujama, kad paštas užtikrintų šių dokumentų atsiėmimą. Pažymėtina, kad pagal Lietuvos civilinio proceso teisę toks dokumentų įteikimo būdas nėra pripažįstamas tinkamu dokumentų įteikimu.
 - dokumentą paliekant pašte arba kompetentingoje valdžioje institucijoje ir į skolininko pašto dėžutę dedant rašytinį pranešimą apie įstaigoje esantį dokumentą, jei raštiškas pranešimas aiškiai nurodo teisminį dokumento pobūdį arba, kad įteikiamas pranešimas turi teisinį poveikį ir pradeda skaičiuoti laiką iki nustatyto termino. Reglamento (EB) Nr. 805/2004 14 straipsnio 1 dalies d) punktas įtvirtina sąlygas, kurias būtina įvykdyti siekiant dokumentus įteikti šiuo būdu, t.y. dokumentas turi būti paliekamas pašte, skolininko pašto dėžutėje turi būti paliekamas rašytinis pranešimas

¹²⁴ Nekrošius, V. *Europos sąjungos civilinio proceso teisė. I dalis*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 216.

- ir pranešime turi būti aiškiai nurodoma, kad reikia atsiimti teismo pobūdžio dokumentą. Vadovaujantis šia reglamento (EB) Nr. 805/2004 nuostata nėra reikalaujama, kad skolininkas iš tikrųjų atsiimtų dokumentą. Dokumentas jau laikomas įteiktu nuo to momento, kai pranešimas apie paštą arba kompetentingoje institucijoje esantį dokumentą, yra paliekamas skolininko pašto dėžutėje. Atkreiptinas dėmesys, kad pagal Lietuvos civilinio proceso teisę toks procesinių dokumentų įteikimo būdas nėra pripažįstamas tinkamu dokumentų įteikimu.
- įteikiant paštą be patvirtinimo pagal reglamento (EB) Nr. 805/2004 straipsnio 3 dalį, kai skolininko adresą yra kilmės valstybėje narėje. Reglamento (EB) Nr. 805/2004 14 straipsnio 1 dalies e) punktas įtvirtina tokį procesinių dokumentų įteikimo būdą, kai nėra reikalaujama jokio patvirtinimo, kad adresatas gavo dokumentus. Tiesiog yra nurodoma sąlyga, kad skolininko adresą turi būti kilmės valstybėje narėje. Vėlgi pažymėtina, kad toks dokumentų įteikimo būdas pagal Lietuvos civilinio proceso teisę nėra laikomas tinkamu dokumentų įteikimu.
 - elektroninėmis priemonėmis, automatiškai patvirtinančiomis apie išsiuntimą, jei skolininkas iš anksto aiškiai sutiko su šiuo įteikimo būdu. Reglamento (EB) Nr. 805/2004 14 straipsnio 1 dalies f) punktas reglamentuoja tokį įteikimo būdą, kai dokumentai skolininkui yra įteikiami elektroninėmis priemonėmis. Šioje reglamento (EB) Nr. 805/2004 nuostatoje yra įtvirtintos dvi sąlygos, kurias įvykdžius toks dokumentų įteikimo būdas bus laikomas teisėtu. Pirmą sąlyga yra ta, kad dokumentai gali būti įteikiami tik tokiomis elektroninėmis priemonėmis, kurios gali automatiškai patvirtinti dokumentų išsiuntimą. Pažymėtina, kad patvirtinimo apie tai, kad dokumentas pasiekė adresatą nėra reikalaujama, pvz.: persiunčiant el. paštą užtenka siunčiančiojo serverio patvirtinimo, kad informacija buvo perduota kitam serveriui, arba siunčiant dokumentus faksu užtenka aparato informacijos, kad dokumentas išsiųstas.¹²⁵ Antra sąlyga, kad toks dokumentų įteikimo būdas būtų laikomas teisėtu, yra skolininko išankstinis sutikimas, kad jam dokumentai būtų įteikiami būtent tokiu būdu. Reglamentas nenustato kokiu būdu toks skolininko sutikimas turi būti išreikštas, aišku tik viena, kad toks sutikimas turi būti išreikštas dar prieš teismo posėdį. Manytina, kad tai turėtų reglamentuoti kilmės valstybės narės *lex fori*.

¹²⁵ Nekrošius, V. *Europos sąjungos civilinio proceso teisė. I dalis*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 218.

Taip pat reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad reglamento (EB) Nr. 805/2004 14 straipsnyje nustatyti dokumentų įteikimo būdai, vadovaujantis to pačio straipsnio 3 dalies a) – d) punktais, turi būti patvirtinami įteikimą atlikusio kompetentingo asmens pasirašytu dokumentu, nurodant įteikimo būdą ir datą, ir kai dokumentas buvo įteiktas kitam, nei skolininkas asmeniui, nurodant to asmens pavardę ir jo ryšį su skolininku arba turi būti, asmens, kuriam dokumentai buvo įteikti remiantis 14 str. 1 dalies a) ir b) punktais, patvirtinimas. Jeigu tokio patvirtinimo dokumento nėra, tai tokiomis sąlygomis priimtam teismo sprendimui, Europos vykdomojo rašto statusas negali būti suteikiamas.

Dokumentų įteikimas skolininko atstovams.

Dar vienas dokumentų įteikimo būdas yra įtvirtintas reglamento (EB) Nr. 805/2004 15 straipsnyje, kuris sako, kad pagal 13 ir 14 straipsnių nuostatas procesiniai dokumentai taip pat gali būti įteikiami ir skolininko atstovui.¹²⁶ Reglamentas (EB) Nr. 805/2004 nepateikia „atstovo“ sąvokos, tačiau vadovaujantis teisės doktrina, galima teigi, kad ši sąvoka turėtų apimti tiek atstovą pagal įstatymą, tiek atstovą pagal pavedimą. Reglamentas (EB) Nr. 805/2004 taip pat nereglamentuoja atstovavimo santykių atsiradimo aspektų, tai yra paliekama kilmės valstybės narės *lex fori*. Kaip pastebi prof. V.Nekrošius, šioje nuostatoje yra įtvirtintas svarbus principas, kuris teigia, kad nors kilmės valstybės narės nacionalinėje teisėje ir nėra numatyta, kad dokumentai gali būti įteikiami skolininko atstovui, vadovaujantis reglamentu (EB) Nr. 805/2004 toks įteikimo būdas vis tiek bus laikomas tinkamu ir skolininko argumentacija, kad toks įteikimo būdas nėra nustatytas kilmės valstybės narės teisėje ir todėl yra neteisėtas, nebus laikoma pakankama¹²⁷.

Reglamento (EB) Nr. 805/2004 16 ir 17 straipsniuose siekiant užtikrinti tinkamą skolininko informavimą bei jo teisių apsaugą, yra nustatomi reikalavimai skolininkui įteikiamo dokumento turiniui. Reglamento (EB) Nr. 805/2004 16 straipsnis nustato, kad siekiant užtikrinti, kad skolininkui buvo suteikta tinkama informacija apie reikalavimą, bylos išskėlimo arba lygiaverčiame dokumente turi būti nurodoma:

- šalių pavardės ir adresai;
- reikalavimo suma;

¹²⁶ 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 805/2004 sukuriantis neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą (OL, 2004, L 143).

¹²⁷ Nekrošius, V. *Europos sąjungos civilinio proceso teisė. I dalis*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 218.

- jei reikalavime numatytos palūkanos: palūkanų norma ir laikotarpis, už kurį numatytos palūkanos, jei pagal valstybės narės teisės aktus prie pagrindinės sumos nėra automatiškai pridėtų įstatymų numatytų palūkanų;
- reikalavimo priežasties paaiškinimas.

Savaime suprantama, kad be tokios informacijos pateikimo skolininkas negalėtų nuspręsti kokia gynyba jam reikalinga ir ar iš vis reikalinga.

Reglamento (EB) Nr. 805/2004 17 straipsnis taip pat įtvirtina reikalavimą, kad skolininkui turi būti pateikiama informacija apie tai kokius procedūrinius veiksmus jis turėtų atlikti norėdamas užginčyti jam pareikštą reikalavimą. Taigi vadovaujantis reglamento (EB) Nr. 805/2004 17 straipsniu bylos iškėlimo, lygiaverčiame dokumente ar bet kokiam teismo šaukime arba kartu su paminėtais dokumentais turi būti pateikiama tokia informacija:

- procedūriniai reikalavimai ieškiniui užginčyti, įskaitant laikotarpį reikalavimui užginčyti raštu arba teismo posėdžio laiką, taip pat, jei yra reikalinga, institucijos, kuriai reikia atsakyti arba į kurią atvykti, pavadinimas ir adresas, ir, jeigu yra reikalinga, ar teisininko atstovavimas yra būtinas;
- prieštaravimo nebuvimo ar neatvykimo pasekmės, ypač kai yra galimybė, kad teismo sprendimas gali būti priimamas ar vykdomas skolininko nenaudai, taip pat yra nurodoma atsakomybė už teismo išlaidas.

Pažymėtina, kad reglamentas (EB) Nr. 805/2004 nenustato kokia kalba turi būti parengiami procesiniai dokumentai, tačiau, kaip jau buvo minėta anksčiau, tokiu atveju reikėtų vadovautis 2007 m. lapkričio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos priimtas reglamentas (EB) Nr. 1393/2007 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse (dokumentų įteikimas) ir panaikinant Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1348/2000 8 straipsnio nuostatomis, kurios teigia, kad adresato interesams apsaugoti, dokumentai turi būti parengti įteikimo vietos valstybės oficialia kalba ar viena iš jos oficialių kalbų, ar kita adresatui suprantama kilmės valstybės narės kalba.

Reglamento (EB) Nr. 805/2004 18 straipsnis įtvirtina nuostatą, kad tam tikrais atvejais, kai procese nebuvo laikomasi 13 – 17 straipsniuose nustatytų minimalių procesinių reikalavimų, yra suteikiama galimybė pašalinti dėl to atsiradusius procesinio pobūdžio trūkumus ir tokiam sprendimui suteikti Europos vykdomojo rašto statusą.¹²⁸ Reglamento

¹²⁸ Nekrošius, V. *Europos sąjungos civilinio proceso teisė. I dalis*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 220.

(EB) Nr. 805/2004 18 straipsnis numato dvi minimalių reikalavimų nesilaikymo ištaisymo galimybes:

- kai teismo proceso metu kilmės valstybėje narėje nebuvo laikomasi 13 – 17 straipsniuose nustatytų procedūrinių reikalavimų;
- kai teismo proceso metu kilmės valstybėje narėje nebuvo laikomasi 13 arba 14 straipsniuose nustatytų procedūrinių reikalavimų, tai šis nesilaikymas atitaisomas, jeigu skolininkas savo elgesiu teismo procese įrodo, kad jis asmeniškai gavo dokumentą, kuris buvo įteiktas tinkamu laiku, kad būtų galima pasiruošti gynybai.

Trūkumų ištaisyimas pagal reglamento (EB) Nr. 805/2004 18 straipsnio 1 dalį yra galimas tada jei atitinka visas numatytas sąlygas, t.y.:

- teismo sprendimas skolininkui buvo įteiktas laikantis 13 ar 14 straipsnių reikalavimų (taip siekiama užtikrinti bent jau minimalų skolininko informavimo lygį);
- skolininkas turėjo galimybę užginčyti teismo sprendimą jį pilnai peržiūrint, o teismo sprendime arba kartu su juo skolininkui buvo pateikta atitinkama informacija apie šiam užginčijimui būtinus procedūrinius reikalavimus, įskaitant institucijos, kurioje jis turi būti pateiktas, pavadinimą ir adresą, ir kai taikoma, tam skirtą laikotarpį (šia nuostata siekiama garantuoti, kad skolininkas turėjo galimybę patikrinti sprendimo teisėtumą bei pagrįstumą, t.y. skolininkas kilmės valstybėje narėje galėjo pateikti skundą dėl teismo priimto sprendimo peržiūrėjimo);
- skolininkas pagal atitinkamus procedūrinius reikalavimus neužginčijo teismo sprendimo (ši nuostata pabrėžia, kad skolininkas nors ir turėjo galimybę, tačiau teismo sprendimo neapskundė).

Procesinių dokumentų įteikimo trūkumų ištaisyimas pagal reglamento (EB) Nr. 805/2004 18 straipsnio 2 dalį yra galimas tik tada, kai skolininkas teismo proceso metu savo elgesiu patvirtina, kad dokumentus jis gavo asmeniškai ir turėjo pakankamai laiko pasiruošti gynybai. Toks skolininko elgesys, patvirtinantis dokumentų gavimą, galėtų būti suprantamas kaip atsiliepimo į ieškinį pateikimas ar kiti veiksmai, kurie įrodytų, kad skolininkas žinojo procesinių dokumentų turinį.

Taigi pažymėtina, jeigu teismas konstatuoja, kad nors ir nebuvo laikytasi minimalių procesinių reikalavimų, tačiau yra reglamento (EB) Nr. 805/2004 18 straipsnio 1 ar 2 dalyje

įvardintos sąlygos, toks teismo sprendimas gali būti pripažintas Europos vykdomoju raštu.¹²⁹

Taip pat reikėtų atkreipti dėmesį į reglamento (EB) Nr. 805/2004 19 straipsnį, kuris numato išimtinę sprendimo peržiūrėjimo galimybę, pagrįstą kilmės valstybės narės nacionaline teise, kai toks peržiūrėjimas yra būtinas siekiant išvengti situacijos, kai procesiniai dokumentai skolininkui ne dėl jo kaltės buvo įteikti pavėluotai ir to pasakoje, jis prarado galimybę pasiruošti gynybai. Pažymėtina, kad sprendimo peržiūrėjimas yra galimas tik tuo atveju, jeigu pagal kilmės valstybės narės teisės aktus yra numatyta skolininkui teisė prašyti peržiūrėti priimtą teismo sprendimą.

Atkreiptinas dėmesys, kad reglamento (EB) Nr. 805/2004 19 straipsnyje numatyta sprendimo peržiūrėjimo galimybė turi būti užtikrinama dviem atvejais:

- kai bylos iškėlimo ar lygiavertis dokumentas bei šaukimas į teismo posėdį buvo įteiktas vienu iš 14 straipsnyje numatytu būdu (dokumentas laikomas įteiktu neturint skolininko patvirtinimo apie jų gavimą) ir ne dėl skolininko kaltės dokumentas buvo įteiktas netinkamu laiku, nesuteikiant jam galimybės pasiruošti;
- kai užginčyti reikalavimą skolininkui sutrukdė *force majeure* aplinkybės* arba kai jis to negalėjo padaryti dėl nepaprastų aplinkybių, susidariusių ne dėl jo kaltės.

Taip pat pažymėtina, kad reglamento (EB) Nr. 805/2004 19 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtinama nuostata, jog valstybės narės gali numatyti ir palankesnes sprendimo peržiūrėjimo sąlygas, nei nustatyta reglamento (EB) Nr. 805/2004 19 straipsnio 1 dalyje. Pvz. Vokietijoje, pagal galiojančias Vokietijos civilinio proceso nuostatas, skolininkas paprastai ir ne tik išimtiniais atvejais, nurodytais Reglamento (EB) Nr. 805/2004 19 straipsnio 1 dalyje, turi teisę prašyti peržiūrėti sprendimą, priimtą jam nepateikus prieštaravimo ar tai padarius pavėluotai. Pagal Vokietijos Civilinio proceso kodekso 338 straipsnį skolininkas gali apskųsti sprendimą, priimtą už akių. Panaši teisės gynimo priemonė galima ir vykdomojo rašto dėl apmokėjimo išdavimo procedūros metu priimto sprendimo atžvilgiu. Prieštaravimas pareiškiamas kaip pateikiant raštą teismui, nagrinėjusiam pagrindinę bylą. Prašymas turi būti pateiktas per dvi savaites. Šis terminas nustatytas įstatymu ir prasideda įteikus sprendimą ar teismo dokumentą. Jei skundas priimamas, procesas vėl vyks nuo to etapo, kurio metu buvo priimtas sprendimas už akių, atsižvelgiant į prašymo apimtį. Nagrinėjant skundo priimtinumą

¹²⁹ Nekrošius, V. *Europos sąjungos civilinio proceso teisė. I dalis*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 223.

* *Force majeure* aplinkybės yra suprantamos kaip aplinkybės, kurių skolininkas negalėjo kontroliuoti ir protingai numatyti bei negalėjo užkirsti kelio šių aplinkybių ar jų pasekmių atsiradimui.

nėra svarbios priežastys, dėl kurių skolininkas nepateikė prieštaravimo ar nedalyvavimo teismo posėdyje. Tokiu atveju, kai reglamento (EB) Nr. 805/2004 19 straipsnio 1 dalies a punkte nurodytais atvejais buvo ne tik netinkamai įteiktas dokumentas, kuriuo pradamas procesas, ar lygiavertis teismo dokumentas ar šaukimas į teismo posėdį, tačiau yra trūkumų įteikiant sprendimą, pavyzdžiui, kai abiem atvejais buvo siekiama įteikti tuo adresu, kur skolininkas negyveno ilgą laiką, pozicija yra tokia: jei negali būti įrodyta, kad sprendimas už akių ar vykdomasis raštas buvo tinkamai įteiktas, ar jei toks įteikimas neturi galios pažeidus esmines įteikimo taisykles, dviejų savaičių terminas pareikšti prieštaravimą prasideda tik nuo tada, kai skolininkas faktiškai gauna sprendimą už akių ar vykdomąjį raštą. Be to, skolininkas vis dar turi teisę pateikti pareiškimą sprendimo atžvilgiu. Reglamento (EB) Nr. 805/2004 19 straipsnio 1 dalies b punkte nurodytais atvejais, t. y. kai įteikiama pagal taisykles, tačiau skolininkas dėl *force majeure* ar dėl nepaprastų aplinkybių, susidariusių ne dėl jo kaltės, negalėjo užginčyti reikalavimo, pozicija yra tokia: jei apie negalėjimą dalyvauti pranešama laiku nepasibaigus apskundimo terminui, skolininkas gali pasinaudoti įprastine teisės gynimo priemone, t. y. pateikti skundą. Jei, pavyzdžiui, skolininkas negalėjo atvykti į teismą dėl kelių eismo įvykių, paprastai jis per dvi savaites nuo sprendimo įteikimo jam dienos gali pats pateikti skundą arba įgalioti atstovą padaryti tai jo vardu. Tačiau jei kliūtis išlieka pasibaigus apskundimo terminui, Vokietijos Civilinio proceso kodekso 233 straipsnyje numatyta galimybė skolininkui siekti, kad procesas būtų grąžintas į ankstesnę stadiją. Šios nuostatos nėra taikomos tik *force majeure* atvejams ir sudaroma galimybė šaliai pareikšti prašymą, kai jis ne dėl savo kaltės nesilaikė įstatymu nustatyto termino (ar kitų konkrečiai numatytų terminų). Prašymas turi būti pateiktas per dvi savaites pašalinus kliūtis. Praėjus vieneriems metams nuo termino, kurio nebuvo laikomasi, pasibaigimo dienos, prašymas grąžinti procesą į ankstesnę stadiją nebegali būti pateiktas. Prašymą nagrinės teismas, turintis jurisdikciją nagrinėti apeliacinį skundą (t. y. pirmosios instancijos teismas), kuris taip pat turi būti pateiktas per dvi savaites.¹³⁰

¹³⁰ LT suvestinė redakcija “Su taisymo procedūromis, kalba ir institucijomis susijusi informacija pagal 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 805/2004, sukuriančio neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą, 30 straipsnį” [interaktyvus] [žiūrėta 2009 03 23].

Prieiga per Internetą:

<http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/pdf/vers_consolide_eeo805_lt.pdf>

7. Europos vykdomojo rašto vykdymas

Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnyje¹³¹ garantuojama fundamentali teisė į teisingą teismą taip pat reiškia, kad teismo sprendimai turi būti įgyvendinami per atitinkamą laikotarpį. Todėl svarbu užtikrinti, kad visi asmenys, gavę iš teismo galutinį ir privalomą sprendimą, turėtų teisę į jo įgyvendinimą. Tokio sprendimo neįgyvendinimas arba delsimas jį įgyvendinti gali paversti šią teisę neveiksminga ir iliuzine, darant žalą vienai iš šalių. Vienas iš pagrindinių Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 805/2004 tikslų ir yra užtikrinti greitą ir efektyvų teismo sprendimų vykdymą kitose valstybėse narėse.

Reglamentas (EB) Nr. 805/2004 įtvirtina taisyklę, kad Europos vykdomuoju raštu pripažintas teismo sprendimas yra vykdomas tokiomis pačiomis sąlygomis kaip ir teismo sprendimas, priimtas valstybėje narėje, kurioje vykdytinas teismo sprendimas. Taigi bet kurios kilmės valstybės narės teismo sprendimas, susitarimas ar autentiškas dokumentas, kuriam suteiktas Europos vykdomojo rašto statusas, bus vykdomas ir skolininkui bus taikomos vykdymo valstybės išieškojimo procedūros, t.y. vykdymo procese galios absoliutus *lex fori* principas.¹³²

Reglamento (EB) Nr. 805/2004 IV skyriaus 20 – 23 straipsniuose yra įtvirtintos specialios su Europos vykdomojo rašto vykdymu susijusios normos.

Reglamento (EB) Nr. 805/2004 20 straipsnio 1 dalyje pateikiama jau paminėta principinė nuostata, kad teismo sprendimas, kuriam yra suteiktas Europos vykdomojo rašto statusas, yra vykdomas tokiomis pačiomis sąlygomis kaip ir teismo sprendimas, priimtas valstybėje narėje, kurioje jis yra vykdytinas. Ši nuostata tai pat reiškia, kad skolininkas turi tokias pačias apskundimo galimybes, kokios yra suteikiamos vykdymo proceso dalyviams nacionaliniame vykdymo procese. Pažymėtina, kad skolininkas, vadovaudamasis reglamento (EB) Nr. 805/2004 6 straipsnio 2 dalimi, gali inicijuoti vykdymo proceso ribojimą ar jo sustabdymą kreipdamasis į kilmės valstybės narės teismą su prašymu išduoti standartinės formos pažymėjimą, nurodantį nevykdymą ar vykdymo apribojimą.¹³³

¹³¹ 1950 m. lapkričio 4 d. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija (Valstybės žinios, 1995, Nr. 40-987).

¹³² Gumuliauskienė, L. *Užsienio teismų sprendimų pripažinimas ir vykdymas civiliniame procese*. Daktaro disertacija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008, p. 118.

¹³³ Nekrošius, V. *Europos sąjungos civilinio proceso teisė. I dalis*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 225.

Pagal Lietuvos civilinio proceso teisę sprendimo vykdymas yra sustabdomas arba ribojamas vadovaujantis LR CPK 625 ir 627 straipsnių nuostatomis.

Atkreiptinas dėmesys, kad remiantis reglamento (EB) Nr. 805/2004 20 straipsnio 2 dalimi Europos vykdomąjį raštą kompetentingoms vykdymo institucijoms, tam kad būtų pradėtas vykdymo procesas, turi pateikti pats kreditorius. Pagal Lietuvos teisę, vykdymo proceso veiksmus Lietuvoje atlieka antstolis ir kreditorius norėdamas pateikti Lietuvoje vykdytiną Europos vykdomąjį raštą turėtų vadovautis LR CPK 590 straipsniu, kuris nurodo, kad vykdomasis dokumentas turi būti pateikiamas tam antstoliui, kurio aptarnaujamoje teritorijoje yra skolininko gyvenamoji, turto buvimo ar darbo vieta (jei skolininkas yra juridinis asmuo, tai pateikiama tam antstoliui, kurio aptarnaujamoje teritorijoje yra juridinio asmens buveinė arba turto buvimo vieta).

Reglamento (EB) Nr. 805/2004 20 straipsnio 2 dalyje tai pat yra įvardinti dokumentai, kuriuos kreditorius turi pateikti kompetentingoms vykdymo institucijoms, t.y.:

- autentiškumui nustatyti būtinas sąlygas atitinkančią teismo sprendimo kopiją. Pažymėtina, kad tam, kad nurodyta sąlyga būtų įvykdyta sprendimo kopija turi būti patvirtinto teismo.
- autentiškumui nustatyti būtinas sąlygas atitinkančią Europos vykdomojo rašto pažymėjimo kopiją. Reglamente yra įtvirtinamas reikalavimas pateikti ne patį Europos vykdomojo rašto pažymėjimą, tačiau Europos vykdomojo rašto pažymėjimo kopiją. Tai yra paaiškinama tuo, jog Europos vykdomojo rašto pažymėjimas yra išduodamas vienas, o pats teismo sprendimas gali būti vykdomas keliose ar net visose Europos Sąjungos valstybėse narėse, jei tik skolininkas jose turi turto. Atsižvelgiant į tai, kreditorius, turėdamas vieną Europos vykdomojo rašto pažymėjimą, gali pasidaryti tiek jo kopijų, kiek jam yra reikalinga, kad būtų pradėtas vykdymo procesas skirtingose valstybėse.¹³⁴
- jei būtina, Europos vykdomojo rašto pažymėjimo kopiją arba jo vertimą į valstybės narės, kurioje vykdytinas teismo sprendimas, valstybinę kalbą arba, jei toje valstybėje narėje yra kelios valstybinės kalbos, laikantis tos valstybės narės teisės aktų, į valstybinę kalbą ar vieną iš valstybinių kalbų, naudojamų teismo procese ten, kur reikalaujama vykdyti teismo sprendimą, arba į kitą valstybės narės, kurioje vykdytinas teismo sprendimas, nurodymu jai priimtina kalbą. Be to kiekviena

¹³⁴ Gumuliauskienė, L. *Užsienio teismų sprendimų pripažinimas ir vykdymas civiliniame procese*. Daktaro disertacija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008, p. 119.

valstybė narė gali nurodyti kitą, nei jos, valstybinę Europos bendrijos institucijos kalbą ar kalbas, kurią ji gali pripažinti pažymėjimui užbaigti. Paminėtina, kad Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymo 13 straipsnio 4 dalis nurodo, kad Europos vykdomasis raštas ar jo kopija vykdyti Lietuvos Respublikoje turi būti pateikiami išversti į lietuvių kalbą.

Pažymėtina, kad reglamento (EB) Nr. 805/2004 20 straipsnio 2 dalyje pateikiamas dokumentų sąrašas yra baigtinis, todėl valstybė, kurioje vykdytinas teismo sprendimas, negali remdamasi *lex fori* reikalauti pateikti papildomų dokumentų.

Reglamento (EB) Nr. 805/2004 20 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtintas bendro pobūdžio diskriminacijos draudimas.¹³⁵ Šis draudimas reiškia, kad iš kreditoriaus, kuris paduoda prašymą, kad būtų vykdomas kitoje valstybėje narėje Europos vykdomuoju raštu pripažintas teismo sprendimas, yra draudžiama reikalauti bet kokių garantijų, pasižadėjimų ar užstatų (kad ir kaip tai būtų įvardinta), motyvuojant tuo, kad jis yra užsienio pilietis arba nėra nuolatinis valstybės narės, kurioje vykdytinas teismo sprendimas, gyventojas ar rezidentas.

Pažymėtina, kad kaip jau buvo minėta anksčiau, Europos vykdomojo rašto pažymėjimo išdavimas nėra skundžiamas, tačiau reglamentas vis tik nustato vieną galimybę valstybės narės, kurioje yra vykdytinas Europos vykdomasis raštas, teismui atsisakyti vykdyti kilmės valstybės narės teismo sprendimą. Skolininko prašymu gali būti atsisakyta vykdyti Europos vykdomąjį raštą tik tais atvejais, kai jis yra nesuderinamas su bet kurioje valstybėje narėje ar trečiojoje šalyje priimtu teismo sprendimu, jeigu šis yra priimtas dėl tapataus ieškinio ir gali būti pripažįstamas ir įvykdytas valstybėje narėje, kurioje prašoma vykdyti Europos vykdomąjį raštą, o apie šį sprendimą nebuvo pareikštas nagrinėjant neginčijamo reikalavimo byla.¹³⁶ Ši galimybė yra įtvirtinta reglamento (EB) Nr. 805/2004 21 straipsnio 1 dalyje, kuri teigia, kad skolininko prašymu, valstybės narės, kurioje yra vykdytinas teismo sprendimas, kompetentingas teismas atsisako vykdyti teismo sprendimą, jei Europos vykdomuoju raštu patvirtintas teismo sprendimas yra nesutaikomas su bet kurioje valstybėje narėje ar trečiojoje šalyje anksčiau priimtu teismo sprendimu.

¹³⁵ Nekrošius, V. *Europos sąjungos civilinio proceso teisė. I dalis*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 226.

¹³⁶ Laužikas E., Mikelėnas V., Nekrošius V. *Civilinio proceso teisė. II tomas*. Vilnius: Justitia, 2005, p. 636.

Tam, kad vykdymo valstybės teismo atsisakymas vykdyti Europos vykdomuoju raštu patvirtintą sprendimą būtų teisėtas, turi būti įvykdytos trys reglamento (EB) Nr. 805/2004 21 straipsnio 1 dalyje įvardintos sąlygos:

- ankstesnis teismo sprendimas buvo susijęs su ta pačia veiksmo priežastimi ir tomis pačiomis šalimis; Aiškinant šią sąlygą reikėtų vadovautis reglamento Briuselis I 34 straipsnio 4 punktu, kuris sako, kad teismo sprendimas nėra pripažįstamas, jei jis yra nesuderinamas su anksčiau priimtu kitoje valstybėje narėje teismo sprendimu dėl ieškinio tuo pačiu pagrindu tarp tų pačių šalių, jei ankstesnis sprendimas atitinka sprendimų pripažinimo sąlygas prašomoje pripažinti valstybėje narėje.¹³⁷
- ankstesnis teismo sprendimas buvo priimtas valstybėje narėje, kurioje vykdytinas teismo sprendimas, arba patenkina sąlygas, būtinas jam pripažinti valstybėje narėje, kurioje vykdytinas teismo sprendimas. Atkreiptinas dėmesys, kad šioje sąlygoje labai svarbus yra laiko aspektas, t.y. tam, kad būtų galima atsisakyti vykdyti Europos vykdomąjį raštą, Europos vykdomuoju raštu patvirtintas teismo sprendimas turi būti priimtas vėliau, nei sprendimas dėl kurio yra prašoma atsisakyti vykdyti Europos vykdomąjį raštą. Kitas svarbus analizuojamos sąlygos aspektas (nepamirštant ir laiko kriterijaus) pasireiškia tuo, kad turi būti vertinama ar teismo sprendimas, kuris dar nėra pripažintas vykdymo valstybėje narėje, atitinka reikalavimus, būtinus sprendimo pripažinimui. Pažymėtina, kad šioje situacijoje yra svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad jeigu ankstesnis sprendimas yra priimtas kitoje valstybėje narėje, teismas sprenddamas dėl atsisakymo vykdyti Europos vykdomuoju raštu pripažintą sprendimą, privalo įvertinti, ar ankstesnis sprendimas atitinka reglamento Briuselis I 33 ir kituose straipsniuose nustatytus reikalavimus, jeigu sprendimas yra priimtas trečiojoje valstybėje, teismas turėtų įvertinti jo sutikimą su CPK 810 straipsnyje nurodytais reikalavimais.¹³⁸
- kilmės valstybėje narėje teismo proceso metu dėl nesutaikomumo nebuvo ir negalėjo būti prieštaraujama. Ši sąlyga įtvirtina nuostatą, kad ankstesnis ir Europos vykdomuoju raštu pripažintas sprendimas turi būti tarpusavyje nesuderinami, be to yra įtvirtinamas reikalavimas, kad šalis nesiremtų ir neturėtų galimybės remtis sprendimų nesuderinamumu teismo proceso metu. Atkreiptinas dėmesys, kad prof. V.

¹³⁷ 2000 m. gruodžio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL, 2001, L 12)

¹³⁸ Nekrošius, V. *Europos sąjungos civilinio proceso teisė. I dalis*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 226.

Nekrošiaus nuomone, reikėtų atsižvelgti į ankstesnio sprendimo priėmimo laiką vėliau vykusio proceso atžvilgiu ir jeigu teismas konstatuotų, kad skolininkas turėjo pakankamai, palyginti su vėliau vykusiu procesu, laiko pasinaudoti teismo sprendimų nesutaikomumo argumentu, prašymas dėl atsisakymo vykdyti Europos vykdomuoju raštu pripažintą sprendimą neturėtų būti tenkinamas.

Pažymėtina, kad atsisakymui vykdyti Europos vykdomąjį raštą, būtinos visos trys nurodytos sąlygos, o lemiamą reikšmę turi dviejų nesuderinamų teismų sprendimų priėmimo momentas. Atsisakymo vykdyti Europos vykdomuoju raštu pripažintą kitos valstybės narės teismo sprendimą klausimą sprendžia kompetentingas vykdančiosios valstybės narės teismas pagal nacionalines teisingumo taisykles.¹³⁹ Atkreiptinas dėmesys, kad atsižvelgiant į tai, kad nusistovėjo Lietuvos Respublikos civilinio proceso teisės tradicijos, jog užsienio teismų pripažinimo ir su pripažinimu susijusius klausimus sprendžia Lietuvos apeliacinis teismas, išimtinė kompetencija pirmąją instanciją spręsti reglamento (EB) Nr. 805/2004 21 straipsnyje nurodytus klausimus dėl atsisakymo vykdyti Europos vykdomąjį raštą, siekiant užtikrinti vieningą Lietuvos teismų praktiką atitinkamu klausimu, priskirta Lietuvos apeliaciniam teismui.¹⁴⁰ Ši nuostata yra įtvirtinta ir Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymo 17 straipsnyje, kuris sako, kad Lietuvoje dėl atsisakymo vykdyti Europos vykdomuoju raštu pripažintą sprendimą sprendžia tik Lietuvos apeliacinis teismas, priimdamas šiuo klausimu nutartį rašytinio proceso tvarka.¹⁴¹

Taip pat pažymėtina, kad prašymas dėl atsisakymo vykdyti Europos vykdomuoju raštu patvirtintą teismo sprendimą reglamento (EB) Nr. 805/2004 21 straipsnio 1 dalyje nurodytu pagrindu, yra nagrinėjamas šalies prašymu, o ne teismo iniciatyva, be to toks skolininko prašymas žyminiu mokesčiu nėra apmokestinamas.

Paminėta, kad vadovaujantis reglamento (EB) Nr. 805/2004 21 straipsnio 2 dalimi, valstybėje narėje, kurioje yra vykdytinas teismo sprendimas, teismo sprendimas ar jo patvirtinimas Europos vykdomuoju raštu dėl jokių priežasčių negali būti peržiūrimi dėl jų esmės, net jeigu yra sprendžiamas klausimas dėl atsisakymo vykdyti Europos vykdomuoju

¹³⁹ Gumuliauskienė, L. *Užsienio teismų sprendimų pripažinimas ir vykdymas civiliniame procese*. Daktaro disertacija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008, p. 119.

¹⁴⁰ Aiškinamasis raštas dėl Lietuvos Respublikos įstatymo "Dėl 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) NR. 805/2004, sukuriančio neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą, įgyvendinimo" projekto.

¹⁴¹ 2008 m. lapkričio 13 d. Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymas (Valstybės žinios, 2008, Nr. 137-5366).

raštu pripažintą teismo sprendimą. Vadovaujantis reglamento (EB) Nr. 805/2004 nuostatomis gali būti tikrinami tik konkretūs atsisakymo vykdyti teismo sprendimą pagrindai, bet ne paties teismo sprendimo esmė bei jo teisėtumas ar proceso, kurio rezultate priimtas konkretus teismo sprendimas, eiga¹⁴².

Vadovaujantis reglamento (EB) Nr. 805/2004 23 straipsniu teismo sprendimo pripažinto Europos vykdomuoju raštu vykdymas gali būti atidedamas arba apribojamas, kai:

- Skolininkas užginčijo Europos vykdomuoju raštu patvirtintą teismo sprendimą, įskaitant prašymą peržiūrėti, kaip apibrėžta reglamento 19 straipsnyje;
- Skolininkas kreipėsi dėl Europos vykdomojo rašto pažymėjimo ištaisymo ar panaikinimo pagal 10 straipsnio nuostatas.

Taip pat pažymėtina, kad Europos vykdomuoju raštu patvirtinto teismo sprendimo vykdymas gali būti atidedamas arba apribojamas tik skolininko prašymu, o ne teismo iniciatyva.

Reglamento (EB) Nr. 805/2004 23 straipsnyje taip pat nurodyta, kad valstybės narės, kurioje yra vykdytinas teismo sprendimas, kompetentingas teismas ar institucija, remdamasis skolininko prašymu, gali:

- apriboti vykdymo procesą iki apsaugos priemonių (tai reiškia, kad teismas vykdymo procese apsiriboja tik apsaugos priemonių taikymu);
- teismo sprendimo vykdymą paskelbtu sąlyginiu su tokia saugumo sąlyga, kokia jis nustato (tai reiškia, kad teismas vykdymo procesą padaro priklausomą nuo tam tikros užtikrinančios sumos sumokėjimo į teismo ar kitos įgaliotos institucijos sąskaitą);
- esant nepaprastom aplinkybėms – atidėti teismo sprendimo vykdymo procesą sustabdyti sprendimo vykdymą.

Pažymėtina, kad teismas nėra įpareigotas tenkinti skolininko prašymą ir įvertinęs pateikto skundo patenkinimo galimybes ir tai, ar vykdymo ribojimas nesukels neproporcingai didelės žalos gali atsisakyti riboti ar sustabdyti sprendimo, patvirtinto Europos vykdomuoju raštu, vykdymą.

Taigi sprendimo vykdymo sustabdymo ar ribojimo galimybė vykdymo valstybėje narėje užtikrina, kad Europos vykdomuoju raštu pripažinto sprendimo kontrolė būtų vykdoma kilmės valstybėje narėje, o vykdymo valstybė narė gali tik sustabdyti ar apriboti

¹⁴² Gumuliauskienė, L. *Užsienio teismų sprendimų pripažinimas ir vykdymas civiliniame procese*. Daktaro disertacija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008, p. 220.

sprendimo vykdymą tam laikotarpiui, kol pirminės valstybės narės teismuose yra nagrinėjamas skundas dėl sprendimo, pripažinto EVR, teisėtumo ir pagrįstumo.¹⁴³

¹⁴³ Nekrošius, V. *Europos sąjungos civilinio proceso teisė. I dalis*. Vilnius: Justitia, 2009, p. 228

II. Europos vykdomojo rašto įgyvendinimo problemos

Dauguma Bendrijos teisės aktų nustato teismų kompetenciją, teismo sprendimų pripažinimo ir paskelbimo vykdytinais procedūras, teismų bendradarbiavimo nagrinėjant civilines bylas mechanizmą, tačiau dar nėra pateikta jokio vieningo teisės akto, kuris be jokių išlygų garantuotų vienodą teismo sprendimų pripažinimą ir vykdymą visose valstybėse narėse.

Įgyvendinant analizuojamąjį 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 805/2004 sukuriantį neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą taip pat galima išvelgti tam tikrų probleminių aspektų. Pažymėtina, kad nagrinėjant ir analizuojant konkrečias reglamento nuostatas jau buvo apžvelgti probleminiai jų įgyvendinimo Lietuvos teisėje aspektai, todėl toliau bus aptarti tik pačio Europos vykdomojo rašto, kaip instituto, įgyvendinimo problemos.

Pažymėtina, kad darbo autorės nuomone, viena svarbiausių Europos vykdomojo rašto įgyvendinimo problemų yra ta, kad Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 805/2004 sukuriantis neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą yra taikomas tik gana siauram bylų ratui ir tik bylose, turinčiose tarptautinį požymį, be to, iš esmės, jis gali būti taikomas tik tada, kai šalys sutaria dėl civilinio ginčo baigties (tai pasireiškia sudarant taikos sutartį, pripažįstant pareikštą reikalavimą arba akivaizdžiai nesirūpinant proceso eiga). Manytina, kad tai labai apriboja šio reglamento taikymo sritį ir netgi leidžia daryti prielaidą, kad reglamentas nėra taikomas taip efektyviai, kaip to siekė ir tikėjosi Europos Sąjungos institucijos.

Prielaidą, dėl abejotino reglamento efektyvumo praktikoje iš dalies patvirtina ir darbo autorės atlikta trumpa Lietuvos notarų ir antstolių apklausa. Apklausa buvo atliekama elektroninio pašto pagalba.

Pagrindinis klausimas, kuris buvo pateiktas notarams, buvo – „Ar dažnai į Jus kreipiasi asmenys (FA ir JA) su prašymais išduoti Europos vykdomąjį raštą?“. Gauti notarų atsakymai buvo vienareikšmiai - savo praktikoje nėra išdavę nei vieno Europos vykdomojo rašto pažymėjimo (vienintelė Vilniaus m. notarė atsakė į šį klausimą teigiamai). Atsižvelgiant į tokius apklausos rezultatus, galima daryti išvadą, kad tiek fiziniai, tiek juridiniai asmenys reglamento suteikiama galimybę, pateikti vykdymui Europos vykdomoju

raštu patvirtintą autentišką dokumentą, nėra linkę naudotis, ir tai gali būti įtakojama įvairių priežasčių – tiek informacijos trūkumu, tiek tokių teisinių santykių, kai skolininkas, esantis ar gyvenantis kitoje valstybėje narėje, savo skolinius įsipareigojimus patvirtina vekseliais arba čekiais, nebuvimu. Be to reikia atkreipti dėmesį į tai, kad praktikoje išduodant Europos vykdomąjį raštą, notariai susiduria ir su techninio pobūdžio problemomis, t.y. Europos vykdomojo rašto formoje nėra kur nurodyti notarinio veiksmo notarinio registracijos numerio, nors Europos vykdomojo rašto išdavimas yra laikomas savarankišku notariniu veiksmu (vadovaujantis Lietuvos Respublikos notariato įstatymu notariniam registre turi būti nurodomas notarinio veiksmo registracijos numeris, nes įrašas registre yra įrodymas, kad notarinis veiksmas buvo atliktas). Dar viena problema susijusi su notarų išduodamais Europos vykdomaisiais raštais yra ta, kad į Europos vykdomuoju raštu patvirtinto reikalavimo sumą, negalima įtraukti notarinių išlaidų už jo išdavimą (Lietuvoje notaro atlyginimas už vykdomojo įrašo išdavimą sudaro nuo 0,3 iki 0,5 procento nuo išieškomos sumos¹⁴⁴), todėl kreditorius norėdamas atgauti notarams sumokėtą atlyginimą turi pasitelkti į pagalbą kitus civilinio proceso teisės instrumentus.

Pagrindinis klausimas pateiktas antstoliams, buvo - Ar dažnai į Jus kreipiasi asmenys (FA ir JA) su prašymais pradėti vykdyti išieškojimus pagal Europos vykdomąjį raštą? Vėlgi gauti antstolių atsakymai buvo vienareikšmiai - savo praktikoje praktiškai nebuvo susidūrę su Europos vykdomojo raštu, nes toks dokumentas jiems dar nebuvo pateiktas. O tai vėl leidžia daryti prielaidą, kad ir kitose valstybėse narėse nėra labai plačiai naudojamosi galimybė išieškant skolas siekti Europos vykdomojo rašto išdavimo. Tokia situacija vėlgi galima dėl įvairiausių priežasčių, tokių kaip informacijos stoka, valstybių narių, kurių teismai priima sprendimus, civilinio proceso teisės nesuderinamumu su reglamente įtvirtintais minimaliais procedūriniais reikalavimais, teisiniu nepasitikėjimu ir pan. Paminėtina, kad antstoliai vykdydami išieškojimus pagal Europos vykdomąjį raštą susiduria su tokiomis praktinėmis problemomis kaip tarptautinių pavedimų darymu, kas reikalauja papildomo darbo ir išlaidų, taip pat tenka konstatuoti, kad ne visi Lietuvos Respublikos antstoliai yra pakankamai susipažinę su Europos vykdomojo rašto teikiamomis galimybėmis, todėl tikėtina, kad

¹⁴⁴ Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2008 m. vasario 5 d. įsakymo Nr. 1R-69 redakcija „Notarų imamo atlyginimo už notarinių veiksnių atlikimą, sandorių projektų parengimą, konsultacijas ir technines paslaugas laikinieji dydžiai”

išieškojimas pagal Europos vykdomąjį raštą gali užtrukti ilgiau vien dėl nepakankamų antstolių teisinių žinių.

Dar viena problema, į kurią reikia atkreipti dėmesį, yra nepakankama skolininko teisių apsauga. Reglamentas nustatydamas minimalius procedūrinius reikalavimus įtvirtina nuostatą, kad tinkamu dokumentų įteikimu yra laikomas tiek įteikimas su skolininko patvirtinimu apie jų gavimą, tiek be patvirtinimo. Probleminė situacija kyla tame, kad abu šie būdai yra laikomi lygiaverčiais, todėl atsiranda galimybė pasirinkti tą, kuris yra patogesnis kreditoriui. Taigi atsiranda grėsmė, kad gali būti siekiama sąmoningai neinformuoti skolininko apie jam pateiktą reikalavimą taip siekiant išvengiant bylinėjimosi proceso.¹⁴⁵ Kitas probleminis aspektas susijęs su skolininkų teisių apsauga yra tas, kad kreditorius Europos vykdomąjį raštą gali pateikti vykdyti keliose valstybėse narėse (motyvuojant tuo, kad skolininkas gyvena arba jo turtas yra skirtingose valstybėse narėse), taip gaudamas didesnę interesų apsaugą, nei yra reikalinga, nes antstoliai atlieka priverstinius išieškojimo veiksmus tiek vienoje, tiek ir kitoje valstybėje narėje.¹⁴⁶ Atsižvelgiant į šį aspektą, reglamentas turėtų numatyti galimybę skolininkui gauti kompensaciją, tuo atveju jeigu dėl dvigubų išieškojimo veiksmų skolininkui atsiranda papildomų nuostolių ir dėl jų atlyginimo yra atsakingas kreditorius.

Kita problema, kurią reikia paminėti aptariant Europos vykdomojo rašto įgyvendinimo problematiką, yra ta, kad asmuo, turintis Europos vykdomąjį raštą ir norintis jį pateikti Lietuvos ar kitos ES valstybės teritorijoje veikiančiam antstoliui ar kitai kompetentingai vykdomo institucijai, susiduria su tokia problema, kad gana sunku nustatyti, kuris antstolis ar institucija kompetentingas priverstinai vykdyti priimtą sprendimą, nes daugumoje ES valstybių antstoliai veikia tam tikroje ribotoje teritorijoje, o ne visoje šalyje. Tačiau šioje situacijoje, bent jau Lietuvos atžvilgiu, problema kaip ir yra išspręsta, nes Lietuvos antstolių rūmai, būdami Tarptautinės teismo antstolių ir teismo pareigūnų sąjungos nariais, įsipareigoja tapti ta institucija, į kurią kreipęsis kitos ES valstybės pilietis gautų reikiamą informaciją apie antstolius, jų veiklos teritorijas, įkainius ir išlaidas, kurias žmogui

¹⁴⁵ European Enforcement Order: a dividing European legislation. International Union of Judicial Officers. [žiūrėta 2009-04-15]. Prieiga per Internetą: <<http://209.85.129.132/search?q=cache:e93OuIIUCxkJ:www.uhj.com/rubrique.php%3FID%3D1013776%26lg%3Dang+problems+of+realisation+European+Enforcement+Order+for+uncontested+claims&cd=1&hl=lt&ct=clnk&gl=lt>>

¹⁴⁶ Burkhard, H. Study No. JAI/A3/2002/02 on making more efficient the enforcement of judicial decisions within the European Union: Transparency of a Debtor's Assets, Attachment of Bank Accounts, Provisional Enforcement and Protective Measures. University of Heidelberg, Study No. JAI/A3/2002/02 General Report, 2003-12-05.

teks patirti priverstinio išieškojimo procese. Disponuodami turima informacija apie antstolių veiklą kitose šalyse, Lietuvos antstolių rūmai tai pat gali patarti ir savo šalies piliečiams, norintiems Europos vykdomąjį raštą pateikti vykdymui kitose ES šalyse.

Dar viena probleminė situacija pasireiškia tuo, kad teismo sprendimo, kuris buvo pripažintas Europos vykdomuoju raštu ir yra vykdytinas kitoje valstybėje narėje, vykdymą reglamentuoja tikta nacionalinė teisė, iš to seka, kad kilmės valstybės narės kreditoriai, norintys pateikti vykdymui Europos vykdomojo rašto pažymėjimu patvirtintą teismo sprendimą kitoje valstybėje narėje, susiduria su skirtingomis teisinėmis sistemomis, procesiniais reikalavimais ir kalbų sunkumais, dėl kurių atsiranda papildomų išlaidų ir gali būti vilkinamas vykdymo procesas¹⁴⁷ (pvz.: vadovaujantis reglamento (EB) Nr. 805/2004 20 straipsniu kreditorius pateikdamas valstybės narės, kurioje vykdytinas teismo sprendimas, kompetentingai vykdymo institucijai Europos vykdomojo raštu patvirtintą teismo sprendimą, kartu turi pateikti ir Europos vykdomojo rašto pažymėjimo vertimą, kas reikalauja iš kreditoriaus papildomų išlaidų). Kitas šios problemos aspektas yra tas, kad reglamentas nesikiša į nacionalinės procesinės teisės turinį, neriboja jos veikimo ir nesukuria jokių „viršnacionalinių“ normų.¹⁴⁸ Tad, jei nacionalinė teisė neatitinka reglamente nustatytų minimalių reikalavimų, tai ir Europos vykdomojo rašto išdavimas nebus galimas ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 805/2004 tampa praktiškai nenaudingas.

Taigi apibendrinant galima teigi, kad dėl per daug skirtingų Europos Sąjungos valstybių narių interesų ir ne visiško pasitikėjimo tarpusavio teismų sistemomis, Europos vykdomojo rašto procedūros taikymo galimybės yra gana ribotos ir pasirinktas reguliavimo metodas, jog reglamentas dėl Europos vykdomojo rašto sukūrimo grindžiamas tam tikrų minimalių procesinio pobūdžio „standartų“ įtvirtinimu bei jų laikymosi kontrole, per daug laisvės palieka nacionaliniam įstatymų leidėjui ir tuo būdu sudaro palankias galimybes susiaurinti reglamento taikymo ribas iki minimumo.¹⁴⁹

¹⁴⁷ Europos Bendrijų Komisijos Žalioji knyga „Dėl teismo sprendimų vykdymo Europos Sąjungoje veiksmingumo gerinimo: banko sąskaitų areštas“ [interaktyvus]. 2006-01-24, Briuselis, COM (2006) 618 final [žiūrėta 2009-03-09]. Prieiga per internetą:

< http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/lt/com/2006/com2006_0618lt01.pdf >.

¹⁴⁸ Nekrošius, V. *Europos Sąjungos sumariniai procesai – ar esame kelyje į bendrą Europos Sąjungos civilinį procesą?* Katuoka, S., et al. *Teisė besikeičiančioje Europoje: Liber amicorum Pranas Kūris*. Mokslo straipsnių rinkinys. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto leidybos centras, 2008, p. 79.

¹⁴⁹ Gumuliauskienė, L. *Užsienio teismų sprendimų pripažinimas ir vykdymas civiliniame procese*. Daktaro disertacija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008, p. 156.

IŠVADOS

1. 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 805/2004 sukuriantis neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą įtvirtino patogesnę tam tikrų užsienio teismų sprendimų vykdymo procedūrą, tuo pačiu nustatydamas taisyklę, kad jei valstybės narės nacionalinė teisė neatitinka reglamente nustatytų minimalių reikalavimų, Europos vykdomojo rašto išdavimas nebus galimas.
2. Reglamentas (EB) Nr. 805/2004 nereguliuoja Europos vykdomojo rašto įgyvendinimo ir įsigaliojimo klausimų, tai yra paliekama kilmės valstybės narės *lex fori*, tuo būdu sudarant palankias sąlygas susiaurinti reglamento taikymo ribas iki minimumo.
3. Reglamentas (EB) Nr. 805/2004, lyginant su ankstesniais Europos Sąjungos teisės aktais, įtvirtina naujovę, kad Europos vykdomasis raštas yra išduodamas tos pačios valstybės narės, kurios teismas priėmė sprendimą, todėl vykdymo valstybė narė dėl jokių priežasčių negali peržiūrėti Europos vykdomuoju raštu patvirtinto teismo sprendimo iš esmės.
4. Kreditoriai, norintys pateikti vykdymui Europos vykdomąjį raštą, susiduria su skirtingomis teisinėmis sistemomis, procesiniais reikalavimais ir kalbų sunkumais, dėl kurių atsiranda papildomų išlaidų bei pailgėja vykdymo procesas. Taip pat papildomos išlaidos yra patiriamos, jei Europos vykdomasis raštas yra išduodamas notaro, nes Reglamentas (EB) Nr. 805/2004 nenumato galimybės į Europos vykdomuoju raštu patvirtinto reikalavimo sumą įtraukti už notarinių veiksmų atlikimą sumokėta atlyginimą.
5. Reglamentas (EB) Nr. 805/2004 yra taikomas tik gana siauram bylų ratui ir tik bylose, turinčiose tarptautinį požymį.
6. Reglamentas (EB) Nr. 805/2004 įtvirtina nuostatą, kad procesinių bylos dokumentų įteikimo būdai, tiek skolininkui patvirtinant apie jų gavimą, tiek nepatvirtinant, laikomi lygiaverčiais, todėl yra diskutuojama ar Reglamentas (EB) Nr. 805/2004 pakankamai užtikrina skolininko teisių apsaugą ir nesudaro galimybės kreditoriui nesąžiningai naudotis jam suteikiamomis teisėmis.

7. Lietuvoje siekiant pagerinti ir užtikrinti tinkamą Reglamento (EB) Nr. 805/2004 įgyvendinimą, 2008 m. lapkričio 13 d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymas, kuriuo siekiama konkretizuoti su Europos vykdomuoju raštu susijusių nuostatų taikymą nacionalinėje teisėje.
8. Dėl per daug skirtingų Europos Sąjungos valstybių narių interesų ir ne visiško pasitikėjimo tarpusavio teismų sistemomis, Europos vykdomojo rašto instituto taikymo galimybės yra gana ribotos ir pasirinktas reguliavimo metodas, jog Reglamentas (EB) Nr. 805/2004 grindžiamas tam tikrų minimalių procesinio pobūdžio „standartų“ įtvirtinimu bei jų laikymosi kontrole, sumažina šio reglamento taikymo galimybes.

Literatūros sąrašas

Teisės norminiai aktai:

Europos Sąjungos teisės aktai:

1. 2007 m. lapkričio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1393/2007 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse (dokumentų įteikimas) ir panaikinantį Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1348/2000, (OL, 2007, L 324).
2. 2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 861/2007, nustatantis Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrą (OL, 2007, L 199).
3. 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1896/2006, nustatantis Europos mokėjimo įsakymo procedūrą (OL, 2006, L 339).
4. 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 805/2004 sukuriantis neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą (OL, 2004, L 143, p. 38).
5. 2003 m. lapkričio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo (OL, 2001 L 012).
6. 2000 m. gruodžio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL, 2001, L 12).
7. 2000 m. lapkričio 30 d. Teisingumo ir vidaus reikalų tarybos „Priemonių, skirtų įgyvendinti abipusio sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo principui, programa“ (OL C 12).
8. 1992 m. vasario 7 d. Europos Sąjungos sutartis (Mastrichto sutartis).
9. 1968 m. rugsėjo 27 d. Briuselio konvencija dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo (OL 1972, L 299).
10. 1957 m. kovo 25 d. Europos ekonominės bendrijos steigimo sutartis.

11. 1950 m. lapkričio 4 d. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija (Valstybės žinios, 1995, Nr. 40-987).
12. 1988 m. rugsėjo 16 d. Lugano konvencija dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo (OL L 319).

Lietuvos teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais) (Valstybės žinios, 2000, Nr. VIII-1864).
2. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais), (Valstybės žinios, 2002, Nr. 36 – 1340).
3. 2008 m. lapkričio 13 d. Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymas (Valstybės žinios, 2008, Nr. 137-5366).
4. Lietuvos Respublikos įstatymas dėl 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 805/2004, sukuriančio neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą, įgyvendinimo (Valstybės žinios, 2005, Nr. 58-2005).
5. Lietuvos Respublikos notariato įstatymas (Valstybės žinios, 1992, Nr. 28-810).
6. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2008 m. vasario 5 d. įsakymo Nr. 1R-69 redakcija „Notarų imamo atlyginimo už notarinių veikslių atlikimą, sandorių projektų parengimą, konsultacijas ir technines paslaugas laikinieji dydžiai”.

Specialioji literatūra:

1. Asser, D., et al. *Lietuvos CPK įgyvendinimo problemos. Nacionaliniai ir tarptautiniai aspektai*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007.
2. Gumuliauskienė, L. *Išieškojimas pagal vekselį užsienyje: Europos vykdomasis raštas*. Vilnius: Notariatas, 2007, Nr. 1.
3. Gumuliauskienė, L. *Užsienio teismų sprendimų pripažinimas ir vykdymas civiliniame procese*. Daktaro disertacija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008.

4. Katuoka, S., et al. *Teisė besikeičiančioje Europoje: Liber amicorum Pranas Kūris*. Mokslo straipsnių rinkinys. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto leidybos centras, 2008.
5. Laužikas, E., Mikelėnas, V., Nekrošius, V. *Civilinio proceso teisė. I tomas*. Vilnius: Justitia, 2003.
6. Laužikas E., Mikelėnas V., Nekrošius V. *Civilinio proceso teisė. II tomas*. Vilnius: Justitia, 2005.
7. Martinkutė, I. *Reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir užsienio teismų sprendimo pripažinimo bei vykdymo taikymas: Europos Teisingumo Teismo išaiškinimai*. Vilnius: Justitia, 2006 m. Nr. 3 (61).
8. Mizaras, V. et al. *Europos Sąjungos teisės aktų įgyvendinimas Lietuvos civilinėje teisėje*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005.
9. Nekrošius, V. *Europos sąjungos civilinio proceso teisė. I dalis*. Vilnius: Justitia, 2009.
10. Norkus, R. *Supaprastintas civilinis procesas*. Vilnius: Justitia, 2007.
11. Simaitis, R. *Taikos sutartis Lietuvos privatinėje teisėje*. Vilnius: Justitia, 2004, Nr. 1 (49).
12. Vėbraitė, V. *2003 lapkričio 27 d. reglamento dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigoms, pripažinimo ir vykdymo (EB) Nr. 2201/2003 taikymo ribos*. Vilnius: Teisė, 2007, Nr. 63.
13. Bogdan M. *Concise Introduction to EU Private International Law*. Groningen, 2006.
14. Gottwald, P. *The European law of civile procedure*. *Ritsumeikan Law Review* 37. 2005, No. 22.

Praktinė medžiaga:

Teismų sprendimai:

1. Europos Teisingumo Teismo 1988 m. vasario 4 d. sprendimas byloje C-145/86, *Hoffmann v. Krieg* (1988) ECR 645.
2. Europos Teisingumo Teismo 1976 m. spalio 14 d. sprendimas byloje C-29/76, *LTU v. Eurocontrol* (1976) ECR 1541

3. Europos Teisingumo Teismo 1993 m. balandžio 21 d. sprendimas byloje C-172/91, *Sonntag v. Waidmann* (1993) ECR I-1963
4. Europos Teisingumo Teismo 1980 m. gruodžio 16 d. sprendimas byloje C-814/79, *Netherlands v. Rüffer* (1980) ECR 3807.
5. Europos Teisingumo Teismo 2005 m. lapkričio 8 d. sprendimas byloje C-443/03, *Götz Leffler v. Berlin Chemie AG* (2005).
6. Europos Teisingumo Teismo 2008 m. gegužės 8 d. sprendimas byloje C-14/07, *IHK Berlin v. Grimshaw* (2008).

Kita praktinė medžiaga:

1. Vėbraitė, V. *Reglamento (EB) Nr. 805/2004, sukuriančio neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą, taikymo ribos*. 2009 m. kovo 18 d. mokslinės – praktinės konferencijos „Civilinio proceso teisės aktualijos ir modernizavimo tendencijos“ medžiaga.
2. Aiškinamasis raštas dėl Lietuvos Respublikos įstatymo "Dėl 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) NR. 805/2004, sukuriančio neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą, įgyvendinimo" projekto.
3. Europos Parlamento teisėkūros rezoliucija dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento nustatančio Europos vykdomojo rašto dėl apmokėjimo išdavimo procedūrą (KOM(2004)0173 – C6-0006/2004 – 2004/0055(COD)).
4. Burkhard, H. *Study No. JAI/A3/2002/02 on making more efficient the enforcement of judicial decisions within the European Union: Transparency of a Debtor's Assets, Attachment of Bank Accounts, Provisional Enforcement and Protective Measures*. University of Heidelberg, Study No. JAI/A3/2002/02 General Report, 2003-12-05.
5. *Proposal for a Council Regulation creating a European enforcement order for uncontested claims*. – Brussels, 18.04.2002, COM/2002/0159 final – CNS 2002/0090.

Elektroniniai dokumentai:

1. Europos Bendrijų Komisijos Žalioji knyga „Dėl teismo sprendimų vykdymo Europos Sąjungoje veiksmingumo gerinimo: banko sąskaitų areštas“ [interaktyvus]. 2006-01-24, Briuselis, COM (2006) 618 final [žiūrėta 2008-03-09]. Prieiga per internetą:

- < http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/lt/com/2006/com2006_0618lt01.pdf >
2. Oficialios Europos Sąjungos internetinės svetainės pateikiama informacija [interaktyvus], [žiūrėta: 2009-02-21]. Prieiga per internetą:
< http://ec.europa.eu/civiljustice/index_lt.htm>.
 3. Oficialios Europos Sąjungos internetinės svetainės pateikiama informacija [interaktyvus], [žiūrėta: 2009-02-20]. Prieiga per internetą:
<http://ec.europa.eu/civiljustice/interim_measures/interim_measures_ec_lt.htm>.
 4. Komisijos tarnybos „Reglamento dėl įrodymų rinkimo taikymo praktikos vadovas“ [interaktyvus] [žiūrėta 2009 03 15]. Prieiga per internetą:
< http://ec.europa.eu/civiljustice/publications/docs/guide_taking_evidence_lt.pdf>.
 5. 2005 m. spalio 21 d. Lietuvos antstolių rūmų pranešimas spaudai „Europos Sąjungos sienos atsiveria priverstiniam vykdymui“. [interaktyvus], [žiūrėta: 2009-03-01]. Prieiga per internetą:
<<http://209.85.129.132/search?q=cache:sNdqv7PTuN8J:www.antstoliukontora.lt/default.aspx%3Fitem%3Dnauj%26id%3D745+Europos+S%C4%85jungos+sienos+atsiveria+priverstiniam+vykdymui%E2%80%9C.&cd=1&hl=lt&ct=clnk&gl=lt>>.
 6. LT suvestinė redakcija “Su taisymo procedūromis, kalba ir institucijomis susijusi informacija pagal 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 805/2004, sukuriančio neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą, 30 straipsnį” [interaktyvus] [žiūrėta 2009 03 23]. Prieiga per internetą:
<http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/pdf/vers_consolide_eeo805_lt.pdf>.
 7. European Enforcement Order: a dividing European legislation. International Union of Judicial Officers. [žiūrėta 2009-04-15]. Prieiga per internetą:
<<http://209.85.129.132/search?q=cache:e93OuIIUCxkJ:www.uhj.com/rubrique.php%3FID%3D1013776%26lg%3Dang+problems+of+realisation+European+Enforcement+Order+for+uncontested+claims&cd=1&hl=lt&ct=clnk&gl=lt>>

SANTRAUKA

Vienas iš pagrindinių Europos Sąjungos institucijų tikslų plėtojant bendradarbiavimą civilinėse bylose tarp Europos Sąjungos valstybių - tai visų tarpinių procedūrų panaikinimas, tam, kad vienos valstybės narės teismo sprendimai, priimti išnagrinėjus civilines ir komercines bylas, būtų pripažįstami ir vykdomi kitoje valstybėje narėje nereikalaujant jokių papildomų procedūrų. Vienas pirmųjų reglamentų įgyvendinančių šį tikslą yra 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos priimtas reglamentas (EB) Nr. 805/2004 sukuriantis neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą, kuris įtvirtina nuostatą, kad kilmės valstybėje narėje Europos vykdomuoju raštu pripažintas teismo sprendimas yra vykdomas tokiomis pačiomis sąlygomis kaip ir teismo sprendimas, priimtas valstybėje narėje, kurioje yra vykdytinas teismo sprendimas.

Svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad Europos vykdomojo rašto suteikiamomis galimybėmis kreditoriai gali naudotis tik tuo atveju, jei nacionalinis teismo procesas atitinka tam tikrus reglamento nustatytus minimalius procesinius reikalavimus, todėl dėl šios priežasties bei dėl skirtingų Europos Sąjungos valstybių narių interesų ir ne visiško pasitikėjimo tarpusavio teismų sistemomis, Europos vykdomojo rašto procedūros taikymo galimybės yra gana ribotos. Lietuvoje siekiant pagerinti šio reglamento įgyvendinimą 2008 m. lapkričio 13 d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymas.

Šiame darbe nagrinėjama Europos vykdomojo rašto samprata, šio instituto taikymo tikslai, įgyvendinimo problemos. Atskleidžiant Europos vykdomąjį rašto turinį, daug dėmesio skiriama 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 805/2004 sukuriiančio neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą normų analizei, taip pat apžvelgiama šio teisės akto įgyvendinimo Lietuvoje diskusiniai aspektai.

SUMMARY

One of the main aims of the European Union institutions' developing cooperation in civil cases against European Union countries – is revocation of all intermediate procedures in order that one union country's court judgement, initiated after investigation of civil and commercial cases, would be acknowledged and executed in other union country without requiring other complementary procedures. One of the first regulations implementing this aim is regulation No. 805/2004 of the European Parliament and Council of 21st April 2004, creating a European Enforcement Order for uncontested claims, that firms up a rule that European Enforcement Order acknowledged by court judgement in Member State of origin is initiated at the same conditions as the court judgement of the Member State where the judgement is being executed.

It is important to pay attention that creditors can practice possibilities rendered by European Enforcement Order in only case, when national court procedure corresponds some particular minimal procedural regulation requirements. For this reason and also because of different interests and not complete reliance on judiciary systems of the European Union countries, possibilities of practicing European Enforcement Order procedure are quite limited. With the aim to improve realization of this regulation in Lithuania, in 13th of November 2008 the European Union and International law commencement realization legislation that regulates civil process of the Republic of Lithuania was enacted.

In this work, concept of European Enforcement Order, aims of practising this institute and problems of realisation are analysed. While revealing the content of European Enforcement Order, much attention is paid to the analysis of the regulation No. 805/2004 of the European Parliament and Council of 21st April 2004, which creates the European Enforcement Order for uncontested claims, also controversial aspects of realizing this law in Lithuania are overlooked.

Aušra Kaupaitė

(parašas)

El. paštas: ausra.kaupaitė@gmail.com